

Butlletí de l'Associació Bíblica de Catalunya

95. març 2007

La Sagrada Escritura en la vida de l'Església

“La Sagrada Escritura en la vida de l'Església” és el títol que, després de llargues deliberacions i correccions, va triar l'assemblea conciliar l'octubre de 1964 per encapçal·lar el capítol sisè de la Constitució *Dei Verbum* sobre la Divina Revelació.¹ No deixa de ser significatiu que al final del debat s'optés per aquest títol: es volia expressar que el text, “el llibre” de la Sagrada Escritura, i no només Paraula de Déu en general, era essencial en la vida de l'Església. Més concretament, que la Sagrada Escritura era el llibre lliurat per Déu a l'Església, per a la salvació del món: la mateixa Església en vivia i per mitjà d'aquest, l'Església feia viure el món, amb l'anunci de la Paraula de Déu.

Aquest era el desig i la intenció del concili. Des d'aquí s'han produït milers d'iniciatives per tornar l'Esriptura al lloc que li correspon, no només en la litúrgia, sinó també en la teologia i en la formació i vida espiritual dels fidels. Crec que hem de reconèixer en això un dels fruits més valuosos de la renovació promoguda pel Concili Vaticà II.

Tot i així podem preguntar-nos si realment el projecte del concili s'ha complert en tots els termes i conseqüències. Les reformes i iniciatives que en partien han estat, com era lògic, sobretot de caràcter ritual, estructural, formal o instrumental. Ha de ser talment així. Però l'objectiu era arribar més enllà, havia d'assolir una realitat que sols podia ésser objecte d'exhortació per part de la *Dei Verbum* perquè en definitiva depèn de la disposició de la persona, de la seva actitud profunda i de la seva vivència davant l'Esriptura.

En efecte, la qüestió clau és precisament “què és, què significa, per a mi / per a nosaltres l'Esriptura?” Fa uns mesos em trobava celebrant l'Eucaristia amb un grup de biblistes de tot Espanya: eren persones que havien lliurat les seves vides a l'estudi científic de l'Esriptura, professors i investigadors que han contribuït decisivament a la renovació de l'estudi de la Bíblia a Espanya. Em venia al pensament justament aquella

¹ Cf. A. GRILLMEIER, *Comentario al capítulo VI: la Sagrada Escritura en la vida de la Iglesia*, en *La revelación divina*, t. II, Madrid 1970, 127-131.

pregunta fonamental (què és per a nosaltres l'Esriptura?) i vaig recordar un fet que en el seu moment em va impressionar, per la bellesa i la delicadesa de pensament que demostrava. La gran escriptora i filòsofa María Zambrano, va rebre de la seva amiga i poetessa Rosa Chacel uns poemes que aquesta havia escrit, amarats de sensibilitat i humanitat. Com a resposta li va enviar una carta que, entre altres coses deia, a manera de missatge central: “Querida Rosa, había esperado de ti decires y he aquí que he hallado revelaciones. Te lo agradezco”.

Realment una cosa són “decires” i una altra “revelacions”. El poeta, com a artista del llenguatge, tendeix a vetllar la forma, de manera que aquesta és el seu objectiu primordial, de vegades fins i tot exclusiu: llavors la poesia és sols un conjunt de belles paraules. Però la poesia assoleix un valor infinitament més elevat quan el poeta s'hi expressa a si mateix i el lector en copsa la intimitat del poeta quan la llegeix. Això succeeix, evidentment, quan el poeta és capaç i vol fer-ho, però també quan el lector hi sintonitza, no només des de la sensibilitat per la bellesa de la forma, sinó també des de l'afecte. Llavors es produeix entre el poeta i el lector el miracle de l'empatia o sintonia, molt pròxima al que podríem denominar “la comunió de vida”, la comú i vital participació en la bellesa.

La pregunta, per tant, que plantejava a aquells professors i a tots els qui intentem seguir el camí de renovació engegat per la *Dei Verbum*, és si l'Esriptura significa per a nosaltres un conjunt de paraules, més o menys belles, uns escrits més o menys valuosos per a l'arqueologia o la història, o si, per contra, constitueix una comunicació personal profunda; si és un testimoni del passat o un vehicle que provoca el doble moviment, la revelació d'un “jo”, que s'obre generosament, i la recepció d'un altre “jo”, que el rep agraït. En aquest segon cas, l'Esriptura passa de pretendre només una informació a buscar aquella empatia i comunió de vida entre el seu autor i el lector.

Tota l'argumentació de la *Dei Verbum* consisteix a afirmar que, segons la ment de l'Església, almenys pel que fa a Déu, la Sagrada Esriptura, és exactament comunicació, autorrevelació divina. La seva naturalesa íntima s'entén només en el marc del diàleg històric i vital que Déu manté amb l'home: aquest és el seu lloc. Cada paraula seva, per tant, conté un missatge i pretén una resposta, després d'haver estat proclamada o llegida i entesa. Únicament així es pot dir que “l'Església viu i fa viure de la Sagrada Esriptura”.

Tanmateix aquesta condició ens planteja moltes altres qüestions. Entre aquestes, potser la més important és l'afirmació del fet aquesta Esriptura no deixa de ser un text plenament humà, la comprensió del qual exigeix un estudi semblant al de qualsevol altre, alhora que pretén ser Paraula de Déu dirigida al moment present. Els filòsofs de l'hermenèutica ens han ajudat a considerar que la “comprensió” és un fenomen molt més ric i complex que la simple anàlisi literària, de manera que es converteix en una mena de “esdeveniment de comunicació”, que ha de comptar amb molts altres

factors, com la temporalitat, la precomprensió, l'empatia, etc. Això ens pot ajudar una mica. Però subsisteix el problema de com és possible que un text humà serveixi per a la autocomunicació de Déu.

No pretenc aquí plantejar el problema teològic de la “inspiració de la Sagrada Escripura”, que està clarament formulada pel Magisteri i que tanta reflexió ha provocat. Reitero el meu objectiu d'apel·lar només a la vivència del subjecte que s'enfronta a l'Escripura, sigui el subjecte individual o l'Església mateixa.

L'experiència de sant Agustí, en el marc del procés de la seva conversió, és ben significativa al respecte. La Sagrada Escripura, tal com la presentava l'Església, suposava per a ell, gran mestre gramàtic i retòric de professió, talment un escàndol. Era una literatura que no es podia “comparar amb la dignitat de Tul·li” i no obstant això era oferta com a Paraula de Déu. Certament no convenia al Déu excels neoplatònic, ni al Déu de qualsevol teisme filosòfic. L'únic camí, accessible només en el context de la conversió personal al Déu revelat, era el d'assumir la veritat que es conté en la humilitat. Ja que es tractava d'un encontre personal, Déu condescendeix per amor a les formes intel·ligibles pròpies de la criatura; l'home per la seva banda ha d'entrar igualment humil a través de “la lletra pobre”, per accedir a la gran llum del misteri que s'hi enclou. L'obstacle per tant consistia en “la seva inflor” i el seu orgull: l'Escripura era tal que només creixeria en els petits, cosa que ell rebutjava.² Únicament després de comprendre la pedagogia amorosa de Déu, pot reconèixer la seva veritable utilitat per a la salvació i el seu incomparable valor enfront de qualsevol altra literatura, és a dir, la seva “admirable sublimitat i no menys admirable humilitat”.³

Aquesta experiència és exactament la que es demana per a la comprensió de tota l'estructura sacramental de la nostra fe: l'Escripura, com subratllen molts teòlegs, és en efecte “constitutivament” sacramental.⁴ La lletra, entesa com a signe, ella mateixa és portadora del misteri.⁵ El subjecte, individual o eclesial, que s'hi aproxima ha de reproduir en el seu interior totes aquelles vivències que convenen a un encontre salvador amb la gràcia oferta en forma humana.⁶ D'aquí la veneració tradicional que, des dels Sants Pares, va merèixer l'Escripura vista en paral·lel amb l'Eucaristia (Orígenes,

² “Verumtamen illa erat, quae cresceret cum parvulis, sed ego dedignabar esse parvulus” (*Conf.* III,5,9).

³ “Multo abundantius ibi inveniet ea quae nusquam omnino alibi, sed in illarum tantummodo Scripturarum mirabili altitudine et mirabili humiliate discuntur” (*De Doctr. Christ.* II,42,63).

⁴ Cf. L. CHAUVET, *Symbole et Sacrement. Une relecture sacramentelle de l'existence chrétienne*. Paris 1988, esp. “La sacramentalité de l'Écriture”, 218-232.

⁵ “Uno eodemque sermone dum narrat textum, prodat mysterium” (Gregori Magne, *Moralia in Job* XX,1). Vegeu P.C. BORI, *L'Interpretazione infinita. L'Ermeneutica cristiana e le sue trasformazioni*. Bologna 1987, 27-28.

⁶ Cf. L. CHAUVET, *Symbole*, 219.

Tertul·lià, Ambròs...). Aleshores s'entén el valor insubstituïble de l'Escl'itura en la vida de l'Església.

Llavors la tasca de l'estudiós especialista en la Bíblia adquireix una dimensió radicalment nova. El seu esforç, els seus coneixements, el seu rigor científic, la seva investigació, no aportaran només una simple informació, sinó que tindran el seu últim sentit en el fet de servir en aquell diàleg històric i salvador. Això mateix serà la seva glòria i alhora el seu límit. Perquè el tractament científic del text, com ara mitjançant l'anàlisi històrica i crítica, té tot el seu valor en l'àmbit propi, és a dir, en la clarificació de la significació primera, objectiva i asèptica, de les paraules. Però aquest només serà un dels moments del gran i ric esdeveniment de la comprensió. El coneixement i la "comprensió" de l'Escl'itura és un procés, no necessàriament dilatat o complex, que conclou en l'acte de fe. Perquè la comprensió no es queda en les paraules, sinó que ha d'assolir el misteri que tanquen; i aquest misteri com a tal no és accessible al mètode científic positiu. Més aviat, com ja ens recordava fa molts anys Romano Guardini, basant-se en el pensament clàssic de la coherència entre l'objecte i el subjecte cognoscent, requereix una facultat cognoscitiva que li és connatural.⁷ Tot admetent, com és lògic, la diferència qualitativa dels objectes intel·ligibles i que el misteri requereix, més enllà d'un acte de coneixement mecànic, tot un moviment existencial, i fins i tot compromès, per ser assolit. És el que anomenem fe, en el seu sentit més genuí.

L'acte de fe, en efecte, en tant que acollida de la Paraula de l'Escl'itura, desfermarà tot un món de "coneixement" (pròpiament la teologia, com a "ciència de la fe"), de vida il·luminada (discerniment), de vivència de sentit (il·luminació), de conducta concreta (moral), d'experiència plenificant (goig de l'encontre amorós).

Essent aquesta la veritable vida de l'Església, l'Escl'itura no pot esdevenir per a l'Església altra cosa que el do i el regal desmesurat de la condescendència de Déu.

Agustí Cortés Soriano
Bisbe de Sant Feliu de Llobregat

⁷ "A la particularización óptica de las cosas debe corresponder una noética del acto cognoscitivo; el sector objetivo específico debe ser definido con las categorías específicas relativas" (R. GUARDINI, *Sacra Scrittura e Scienza della fede*, repr. en I. DE LA POTTERIE, ed., *L'esegesi cristiana oggi*, Roma 1992, 48).

Esdres i Nehemies: la pregària humil i compromesa

per Francesc Ramis Darder

«Déu meu, recordat de mi i tracta'm amb bondat»
(Ne 13,31)

La trobada personal amb Déu succeeix quan acomplim els seus manaments i romanem fidels a la seva aliança. David es va mantenir fidel a l'aliança i el Senyor romangué amb ell. Quan els israelites acompliren els manaments experimentaren la presència del Senyor enmig del poble. Els projectes divins en favor de l'home són molt bons, però, sovint, la resposta humana és mediocre. Els projectes de Déu exigeixen la resposta de l'home, però precisen, sobretot, de la força del Senyor per poder dur-los a terme. La força de Déu arriba a la nostra vida de moltes maneres, tantes com l'Esperit vol i desitja, però l'AT presenta dues situacions especials per rebre la força divina: l'oració humil i compromesa i la capacitat d'escoltar el consell dels savis. Tot seguit comentarem la pregària d'Esdres (Esd 9,5-15; Ne 8,1-12) per destriar les notes de l'oració humil i compromesa; en un altre article analitzarem els consells de Tobit al seu fill Tobies per copsar la profunditat de l'ensenyament sapiencial (Tb 4,1-20).

1. Importància dels llibres d'Esdres i Nehemies entre el llibres històrics

El rei Cir II el Gran conquerí Babilònia l'any 538 aC. Així començà l'Imperi persa. L'Escriptura explica que Cir va publicar un edicte concedint als jueus deportats a Babilònia la llibertat de tornar a la seva pàtria (2Cr 36,22-23; Esd 1,1-4). No obstant això, un contingent notable de jueus va decidir romandre a Babilònia on van formar una colònia important; altres grups jueus decidiren tornar a Jerusalem. Es concentraren en caravanes i, dirigits per líders carismàtics com Xeixbassar, Jeixua i Zorobabel, tornaren a Jerusalem.

Els jueus tornaven a la seva pàtria amb gran entusiasme però, segons narra la Bíblia, en arribar a la Ciutat Santa van caure en el descoratjament. El Temple de Jerusalem, erigit per Salomó (1Re 6-8) i restaurat per Josies (2Re 22,4-7) estava en ruïnes. Les terres de cultiu situades a prop de Jerusalem havien estat repartides després de la conquesta de la ciutat (2Re 25,12); aquells que havien tornat de l'exili no tenien terres i trobaven a manca la magnificència del Temple de Jerusalem com a signe de la presència divina enmig del seu poble.

Els jueus no es van acovardir davant les dificultats, referen l'altar dels holocaustos per oferir sacrificis al Senyor i van començar la reconstrucció del Temple (Esd 3,1-13), però a causa de l'oposició dels enemics de Judà únicament van poder aixecar els fonaments (Esd 4,1-5). Gràcies a la tenacitat constructiva de Zorobabel i Jeixua i a la predicació d'Ageu i Zacaries van aconseguir erigir de nou el Temple (Esd 5,1-5) i el dedicaren solemnement al Senyor (Esd 6,14-18). Era l'any 515 aC, lentament la comunitat jueva va anar instal·lant-se en la seva terra, però els problemes continuaren. Els jueus patiren la penúria i la injustícia social (Ne 5,1-3). Quan van intentar protegir Jerusalem mitjançant una muralla van sofrir l'oposició dels àrabs, dels ammonites, dels habitants d'Asdod i les amenaces de Sanbal·lat, governador de Samaria (Ne 4,1-5).

Davant tantes dificultats, els perses enviaren a Jerusalem dos jueus eminents per dirigir el poble: Esdres i Nehemies. Les successives missions d'Esdres i Nehemies van tenir lloc entre els anys 445-398 aC. Els dos prohoms aconseguiren apaivagar el país i enfortiren la comunitat jueva que s'anà engrandint amb el pas del temps. El perses dividiren l'Imperi en satrapies. L'antic regne de Judà es constituí en la regió de Yehud, integrada dins la satrapia de Transeufratina. Amb el pas del temps, Yehud es va constituir en una regió governada pel gran sacerdot del Temple i administrada pels sacerdots, però sotmesa a l'autoritat persa. El territori de Yehud abastava, aproximadament, les dimensions geogràfiques de l'antic regne de Judà i disposava d'un grau notable d'autonomia, tot i que continuava formant part de l'Imperi persa.

Pèrsia es degradava a poc a poc perquè les intrigues internes esquerdaven la seva solidesa. Mentrestant, Alexandre Magne (336-323 aC) natural de Macedònia, al nord de Grècia, educat per Aristòtil, va iniciar la conquesta del Pròxim Orient. Va vèncer els perses a la batalla d'Arbela (331 aC) i va posar fi al seu Imperi. Alexandre inicià una etapa històrica denominada període hel·lenístic. Els historiadors daten l'inici d'aquest període l'any 333 aC encara que, respecte de Yehud, els autors no es posen d'acord sobre la seva fi. La majoria s'inclina per situar l'ocàs del període hel·lenístic a la regió jueva en el moment de la conquesta romana de Jerusalem, duta a terme pel general Pompeu (63 aC).

Cap a la fi del període persa o a començaments de l'hel·lenístic, els jueus, com abans hem esmentat, disposaven de certa autonomia interna i decidiren redactar una síntesi de la seva història. La narració abastava des de la creació d'Adam fins a la

restauració realitzada per Esdres i Nehemies. La composició és anomenada «història cronista» i comprèn, essencialment, dos llibres: 1-2 Cròniques. Des de la perspectiva catequètica, podem incloure-hi els volums d'Esdres i Nehemies. El nom d'«història cronista» prové de sant Jeroni (s. iv), que va denominar a aquests llibres «crònica de tota la història divina». Els autors de la «història cronista» van utilitzar altres llibres per compondre la seva narració: el Pentateuc, la «història deuteronomista» i nombrosos texts provinents d'arxius palatins com ara l'«edicte de repatriació» (Esd 1,2-4; 6,3-5), la llista dels repatriats (Esd 2; Ne 7), correspondència diplomàtica (Esd 4,6-6,18), etc. Així mateix, el corrent cronista inclou també dues obres extrabíbliques, és a dir dos volums que no van ser inclosos entre els llibres de l'AT: «Les memòries de Nehemies» i «Les memòries d'Esdres».

Els autors de la «història cronista» no es van limitar a resumir llibres anteriors sinó que realitzaren una composició coherent amb una doble finalitat: d'una banda van desitjar presentar al poble hebreu una visió positiva de la seva història, destacant la intervenció de Déu en els avatars de la vida d'Israel, per l'altra, intentaren presentar davant els pobles estrangers —perses i grecs— la història jueva d'una manera atractiva, clara i pedagògica.

La «història cronista» presenta diferències amb el Pentateuc i la «història deuteronomista». Sintetitza la història des d'Adam fins a la mort de Saül en llistes genealògiques (1Cr 1-9); tracta amb deteniment l'etapa monàrquica, però només fa referència àmplia als reis de Judà; s'atura a comentar la tasca d'Esdres i Nehemies, però passa per alt els anys de l'exili babilònic. David apareix com la figura central de la història israelita, el text cronista emfatitza la unitat del poble i destaca la centralitat de Jerusalem, sobretot, del Temple. Els autors cronistes van llegir la història des de la perspectiva creient i van mostrar al poble el bon govern dels sacerdots. No li falta, a la «història cronista», la projecció messiànica dels esdeveniments, és a dir l'anhelant espera de l'arribada del Messies.

2. Lectura d'Esd 9,5-15 i de Ne 8,1-12

Cal que llegim en la nostra Bíblia, de manera pausada, el contingut d'Esd 9,5-15 i de Ne 8,1-12. Igualment hem de fixar-nos en les notes a peu de pàgina que conté el relat de l'Esriptura.

3. Elements del text

Hem elegit dos passatges que, segons la nostra opinió, recullen les característiques de la pregària d'Esdres. El primer fragment descriu la pregària humil, on Esdres reconeix davant el Senyor la idolatria d'Israel (Esd 9,5-15). El segon episodi relata com Esdres proclama la Llei de Déu i obliga el poble a comportar-se d'acord amb els manaments (Ne 8,1-12). La humilitat i el compromís que comporta la pregària apareixen units però,

*Esdres. Còdex Amiatinus,
Biblioteca Medicea Laurenziana,
Florència.*

des d'una perspectiva pedagògica, insistirem en la humilitat en tractar la primera part de l'oració d'Esdres (Esd 9,5-15) i ens centrarem en el compromís quan ens apropem a la segona part (Ne 8,1-12).

3.1. La humilitat: fonament de l'oració autèntica: Esd 9,5-15

– L'escenari de la pregària d'Esdres

Els caps de la comunitat comuniquen a Esdres la caiguda del poble en el pecat de la idolatria: «Els israelites, incloent-hi els sacerdots i els levites, no s'han mantingut separats dels altres habitants del país, sinó que han imitat les pràctiques abominables dels cananeus, els hitites, els perizites, els jebuseus, els ammonites, els moabites, els egipcis i els amorreus» (Esd 9,1). L'afirmació «han imitat les pràctiques abominables» és una manera d'expressar que els israelites han caigut en la idolatria. Han abandonat el Senyor que els va alliberar de l'esclavatge d'Egipte per lliurar la seva vida als falsos déus. El text ressalta la contumàcia dels israelites enumerant vuit pobles davant els déus

dels quals s'han inclinat i destaca, a més, que sacerdots i levites, dirigents del poble, també s'han precipitat en la idolatria.

Esdres se sent desolat davant la impietat del poble tornat de l'exili (Esd 9,3-4), però no s'enfonsa per la infidelitat dels israelites. Fa una cosa millor: acudeix al conhort de la pregària. L'oració és el moment privilegiat on contemplan la realitat des de la perspectiva de Déu i, en contemplar la vida amb els ulls del Senyor, la nostra ànima entreveu la llum de l'esperança.

El primer pas de la pregària és el silenci interior. Abans de començar la seva oració Esdres s'asseu i guarda silenci (Esd 9,4). El silenci no equival al buit. El silenci permet percebre amb claredat la situació personal i social que ens envolta. Esdres comença la seva oració en silenci, per percebre la realitat tal com és i per detectar la seva pròpia pena davant els excessos del seu poble. Aquest realisme davant la vida es diu humilitat. Sovint tenim un concepte erroni de la humilitat, creiem que consisteix a tenir-nos en poc i de vegades en no res, però això no és cert. La persona humil és aquella que percep la realitat tal com és i es coneix a si mateixa tal com és. Ser humil consisteix a ser realista davant la vida. La humilitat implica captar les nostres potencialitats per desenvolupar-les i aprendre a temperar les nostres mancances.

Un camí vàlid per adquirir humilitat és el silenci interior i l'escolta constant del proïsmo, només així captam la situació real de la nostra vida. Esdres no diu res però escolta les paraules dels caps del poble (Esd 9,1-4) després, mitjançant gestos externs, manifesta el dolor produït per la perfídia dels israelites: es rapa els cabells i la barba (Esd 9,3) i s'esquinça el vestit i el mantell (Esd 9,5). Ambdós signes testimonien externament el dolor d'Esdres. El silenci interior no acaba en la desesperança, el silenci és la porta per on Déu penetra en el nostre cor. Des de la humilitat nascuda del silenci i de l'escolta dels caps del poble, Esdres invoca el Senyor.

– La invocació d'Esdres

Esdres cau de genolls, estén les mans i suplica el Senyor. El gest d'agenollar-se manifesta externament l'adoració de Déu. Estendre les mans en forma de súplica mostra la confiança ferma en el Senyor. Esdres no es dirigeix a la divinitat anomenant-la simplement Déu o el Senyor, ni tan sols anomenant-la el nostre Déu o el nostre Senyor. Utilitza un expressió profunda «el meu Déu [...] Déu meu» (Esd 9,5.6). Ambdues expressions reflecteixen l'amistat personal entre Esdres i el Senyor. Esdres viu un moment difícil i, des de la humilitat, s'aferra a aquell que no falla mai: Déu. El Senyor és sempre al nostre costat, però l'experiència de l'amistat personal amb Déu és el fruit madur de la pregària. Davant Déu, l'amic, Esdres relata la situació angoixada del poble. Mostra amb realisme i amb humilitat la magnitud del pecat de la nació: «Les nostres iniquitats arriben fins al cel. Des dels temps dels nostres avantpassats fins a avui hem estat culpables» (Esd 9,7).

Esdres reconeix amb el mateix grau d'humilitat les conseqüències del pecat: «Pels nostres crims hem estat lliurats [...] a l'oprobri» (Esd 9,7). Esdres en referir-se a la maldat del poble no diu «les seves iniquitats» o «els seus crims», sinó «les nostres iniquitats» i «els nostres crims». Esdres no ha comès cap falta, però sentint-se solidari amb el poble utilitza la veu «nosaltres». Sent en la seva carn el sofriment del seu poble. La humilitat no s'aprèn només en el silenci i en l'escolta de la paraula del germà, s'aprèn també experimentant com si fos nostra la desgràcia del proïsme i eixugant amb amor les seves llàgrimes.

Esdres no culpa Déu de la desgràcia d'Israel, sinó que denuncia la responsabilitat del poble en la desgràcia que l'ofega: «Pels nostres crims hem estat deixats a mercè dels reis estrangers» (Esd 9,7). Esdres relata la història d'Israel per destacar el pecat del poble. El pecat d'Israel comença en l'inici de la història amb els mateixos avantpassats i continua amb el mal govern dels reis i el mal exemple dels sacerdots. Però Esdres no s'atura a enumerar la malvestat del passat, es fixa també en la situació present: «Pels nostres crims hem estat deixats a mercè dels reis estrangers [...] com succeeix avui» (Esd 9,7).

Els temps d'Esdres eren durs, gran part dels israelites, assentats en la seva pàtria després del exili, van abandonar el Déu alliberador per lliurar-se als ídols cananeus, hitites... (Esd 9,1). Per a molts dels israelites era difícil sobreviure a Yehud. La pressió de l'opinió pública (Esd 4,1) i les denúncies davant l'autoritat (Esd 4,6-16; 5,6-17) duïen a molts a abandonar la seva fe per adherir-se a la idolatria, contemporitant així amb els cananeus del país. Amb quanta rapidesa també nosaltres avui ens acomodam als ídols del món i abandonam el Déu alliberador!

3.2. *La pregària d'Esdres albira l'esperança*

La pregària mai no deixa els éssers humans en el neguit del buit. L'oració il·lumina l'ànima. Moltes vegades hem pensat que la pregària consisteix només a demanar coses al Senyor. El cor de la pregària no rau a pensar què podem fer per Déu, sinó a adonar-nos de tot el que Déu fa per nosaltres. Repetim-ho, el nucli de la pregària consisteix a adonar-nos de tot el que Déu fa per nosaltres, per això Esdres, en la seva oració, enumera les meravelles realitzades pel Senyor en favor del poble i destaca de quina manera el Senyor ha revelat la seva misericòrdia (Esd 9,8). La paraula «misericòrdia» procedeix de l'addició de dos termes llatins: *miser*, que significa «pobre», i *corda*, que vol dir «cor». La persona misericordiosa és aquella que es lliura a si mateixa per amorosir la pobresa del cor del seu germà. Déu s'ha lliurat a si mateix per pal·liar l'abatiment del seu poble. L'oració d'Esdres destaca de quina manera Déu ha obrat misericordiosament amb el seu poble: «deixant-nos una resta i donant-nos un refugi estable» (Esd 9,8).

Els israelites tornats de l'exili que romanen al costat d'Esdres constitueixen la «resta» d'Israel. És important entendre el significat de la paraula «resta» perquè, sovint, la confonem amb «residu». Per apreciar la diferència, posem un exemple. Imaginem-nos

davant una gran collita d'ametlles però, de sobte, un foc s'hi acarnissa i les consumeix, tot i així aconseguim salvar-ne un grapat de la crema. Aquest grapat que hem salvat és la «resta», perquè semblant les ametlles creixeran ametllers i, a la llarga, en gaudirem dels fruits. Ara situem-nos davant una caixa d'ametlles de massapà, som llépols i ens les menjam gairebé totes. En queden només un parell en la capsa i aquests pocs dolços constitueixen un «residu» d'ametlles, perquè ni semblant-los ni pastant-los de nou creixeran ametllers que puguin donar fruits.

Un residu no té futur, es desfà amb el temps com les ametlles de massapà oblidades en la capsa, en canvi, en una resta hi roman sempre l'esperança del renaixement, perquè en pot rebrotar la realitat que semblava extingida.

La misericòrdia divina ha atorgat a la resta un refugi estable. Déu li ha permès «reconstruir el Temple», el refugi segur «a Judea i Jerusalem» (Esd 9,10). El refugi de la comunitat d'Esdres és el Senyor simbolitzat en la presència del Temple. No pot haver-hi millor valedor, per això Esdres continua enumerant els prodigis realitzats per Déu. El Senyor no ha desamparat Israel, ha retornat l'ànim al poble, ha guanyat per a ell el favor dels reis de Pèrsia i l'ha alliberat de l'esclavatge (Esd 9,9). Quan anem a l'Església i ens trobem amb la comunitat, com els jueus en el Temple, rebem la força de Déu per viure la fe enmig del món i percebem dins el canemàs de l'existència humana totes aquelles coses que el Senyor obra en la nostra vida.

3.3. Esdres explica els motius religiosos de la desgràcia del poble

L'esperança del creient no és una il·lusió adolescent. Esdres, en silenci davant Déu, ha reconegut el pecat dels israelites; després, en presència del Senyor, ha percebut les meravelles realitzades per Déu en favor d'Israel, però la lectura esperançada de la vida implica el coratge de preguntar-se per la raó de la caiguda humana. Si no sabem per què abandonem el Senyor, difícilment podrem tornar a emparar-nos en Ell. Esdres mostra com el rebuig dels manaments va provocar la caiguda del poble i es remet a les paraules de Moisès, prototip dels profetes (Esd 9,11-12; cf. Dt 7,1-4).

Moisès va advertir els israelites alliberats de l'esclavitud d'Egipte contra la idolatria que imperava a Canaan. Moisès digué al poble: «Quan el Senyor, el teu Déu, et faci entrar al país on ara arribes per prendre'n possessió, expulsarà de davant teu set nacions més nombroses i més fortes que tu: els hitites, els guirgaixites, els amorreus, els cananeus, els perizites, els hivites i els jebuseus. El Senyor, el teu Déu, posarà a les teves mans aquestes nacions, i tu les derrotaràs i les consagraràs a l'extermini. No hi pactis ni en tinguis pietat. No t'emparentis amb la gent d'aquestes nacions: no donis per mullers les teves filles als seus fills ni prenguis per als teus fills les seves filles. Aquestes nacions apartarien del Senyor els teus fills, i ells adorarien altres déus. Llavors el Senyor s'indignaria contra vosaltres i no trigaria gens a exterminar-vos» (Dt 7,1-4). Les paraules dirigides per Moisès al poble poden sintetitzar-se en tres punts:

1. Moisès prohibeix al poble amalgamar-se amb els habitants de Canaan. La motivació oferta per Moisès no radica en el racisme, sinó en una qüestió religiosa. Els habitants de Canaan adoraven els seus propis déus i, segons la mentalitat antiga, quan un poble es barrejava amb un altre també adoptava les seves divinitats. El Déu d'Israel va alliberar el seu poble de l'esclavatge d'Egipte, però si els alliberats es barrejassin amb els cananeus, n'haurien d'adoptar els déus. D'aquesta manera, el Déu alliberador d'Israel podria convertir-se en una divinitat més entre les moltes adorades pel poble. Moisès desitja mantenir en la memòria del poble que només el Senyor allibera, i que les altres divinitats són ídols inútils perquè són incapaços de salvar.

2. Moisès ordena evitar les aliances amb els altres pobles de Canaan. L'argumentació de Moisès és també religiosa. L'aliança del poble alliberat de l'esclavitud d'Egipte descansa en el pacte travat per Déu amb el seu poble sobre el cim del Sinaí, reafirmat després per Moisès en les estepes de Moab abans de penetrar en la Terra Promesa (Ex 19-20; Dt 4,44-11,32). El nucli del pacte consisteix en l'observança per part del poble dels manaments del Decàleg (Ex 20,1-17; Dt 5,7-21). Establir aliances amb els pobles de Canaan implicava adoptar els seus codis de conducta i variar, amb això, algun manament. El precepte més important que caldria canviar seria el primer: «No tindràs altres déus fora de mi» (Ex 20,3; Dt 5,7). El Déu alliberador deixaria de ser el Senyor d'Israel i compartiria la seva potestat amb altres divinitats, de tal manera que la naturalesa alliberadora de Déu quedaria diluïda en el mar de les incomputables divinitats.

3. Moisès denega la possibilitat als alliberats d'Egipte de contreure matrimoni amb els cananeus. El precepte reposa en motius religiosos i és la conseqüència de la prohibició d'establir aliances amb els cananeus. A tenor de la mentalitat antiga, quan un rei

*Astarté, deessa fenícia
de la fecunditat i de l'amor.*

establia una aliança amb un altre el pacte es ratificava mitjançant el matrimoni del rei amb una princesa del país aliat. En tenim un exemple en la conducta de Salomó. El faraó va conquerir la ciutat cananea de Guèzer i la va lliurar com a dot de la seva filla, la muller de Salomó (1Re 9,16). Les bones relacions entre Salomó i el faraó es van ratificar mitjançant el matrimoni de Salomó amb la princesa egípcia. Esdres constata com el poble no ha complert els preceptes promulgats per Moisès. Quan els israelites van prendre possessió de la Terra Promesa van oblidar l'advertiment de Moisès (Esd 9,10-11). El mateix Salomó, rei de Judà i Israel, va donar culte a Astarté, deessa dels sidonis, va construir un recinte sagrat dedicat a Quemoix, el déu de Moab, i a Milcom, l'abominable déu dels ammonites (1Re 11,4-7). Jeroboam I, rei d'Israel, va fer dos vedells d'or. Va instal·lar el primer en la ciutat de Dan, situada al nord del país, i el segon a Betel, al costat de la frontera del sud.

La idolatria no es va circumscriure als reis, va arribar també al poble. Moisès va enumerar set pobles amb qui els alliberats d'Egipte no s'havien de barrejar (Dt 7,1). Però els caps del poble comunicaren a Esdres que els israelites s'havien barrejat amb vuit pobles, un més dels prohibits per Moisès, i que, per si això no fos poc, els sacerdots, dirigents del poble, s'havien mesclat amb la gent del país (Esd 9,1-2). En definitiva, la corrupció religiosa en els temps d'Esdres era més greu que la prevista per Moisès.

No ens fixem només en la vida del poble hebreu, observem també la nostra existència. El Déu alliberador és el centre de la nostra vida, o més tost el centre de la nostra vida l'ocupa una altra divinitat? Oblidem el Déu alliberador per travar aliances amb els déus de la nostra societat: el poder a qualsevol preu, l'afany de posseir desenfrenat, la poca sinceritat? L'advertiment de Moisès i Esdres també es refereix a nosaltres en «l'avui» de la nostra vida (cf. Esd 9,7).

3.4. La humilitat obre la porta a l'actuació de Déu en la nostra vida

Esdres no oculta al Senyor el pecat del poble. Reconeix com els jueus s'han mesclat amb els cananeus i hi han travat una aliança; d'aquesta manera han oblidat la gesta alliberadora de Déu i el pacte del Senyor amb el seu poble (Esd 9,11-12). Esdres reconeix el mal comportament del poble, però en aquest reconeixement hi palpita la humilitat. La humilitat radica a reconèixer la veritat davant Déu, davant el pròisme i enfront d'un mateix. La humilitat és la veritat, i és el que permet al Senyor entrar en la nostra ànima.

Des de la humilitat, Esdres percep la bondat de Déu i li diu: «Déu nostre, per les nostres accions dolentes i per la nostra gran culpa hem sofert moltes desgràcies. Però tu no ens has castigat tant com mereixíem pels nostres pecats, sinó que ens has concedit que en quedéssim una resta» (Esd 9,13). Atenent-nos a l'advertiment de Déu a Salomó, el Senyor hauria d'haver anihilat el seu poble, ja que Déu li va dir: «Si tu et comportes davant meu tal com es va comportar el teu pare David, amb cor irreprotxable i recte,

compleixes tot el que et tinc manat i observes els meus decrets i els meus preceptes, jo consolidaré per sempre dins Israel el teu tron reial, tal com vaig prometre al teu pare David en dir-li que mai no deixaria d'haver-hi un descendent seu en el tron d'Israel. Però si tu i els israelites, amb els vostres fills, us allunyeu de mi, si no observeu els manaments i els decrets que us he donat, si aneu a retre culte a altres déus i els adoreu, jo arrencaré el poble d'Israel de la terra que li havia donat, rebutjaré aquest temple que jo havia consagrat al meu nom, i Israel serà motiu de burles i escarnis entre tots els pobles» (1Re 9,1-8).

La bondat de Déu és més forta que el pecat humà i el Senyor no ha aniquilat el seu poble. Com repeteix Esdres tres vegades, el Senyor ha guardat una resta fidel (Esd 9,13.14.15), aquesta resta roman viva i possibilitarà la regeneració del poble devastat per la idolatria. Esdres, agraït, reconeix la bondat de Déu que ha permès la supervivència d'una resta (Esd 9,15).

Esdres amb l'expressió d'agraïment que dirigeix a Déu empra, expressament, la paraula «just». Què significa reconèixer en llavis d'Esdres la justícia de Déu? La noció de justícia aplicada a la relació entre Déu i Israel té una connotació especial en el si de la Bíblia. El Senyor va exigir als israelites la vivència dels manaments, però el poble va desobeir el Senyor precipitant-se pel viarany de la idolatria. La sentència de Déu, percebuda des de l'òptica humana, havia de consistir a anorrear el poble, tal com ho va advertir a Salomó (1Re 9,1-8), no obstant això, el Senyor conservà una resta per regenerar el seu poble. La justícia de Déu és distinta de la humana, el Senyor és just perquè ofereix al poble traïdor la possibilitat de reintegrar-se en el projecte diví. Quan ens apartam de Déu, el Senyor encara ens ofereix la seva justícia. Valent-se de les diverses situacions que conformen la vida, el Senyor sempre ens regala la possibilitat de tornar al seu camí. Aquesta és la justícia del Senyor: la possibilitat que ofereix als qui pequen de reinserir la seva vida en el projecte de Déu. Aquesta és l'actitud que va tenir el Senyor amb Esdres i que té també amb nosaltres.

3.5. El compromís alliberador: finalitat de l'oració autèntica (Ne 8,1-12)

La resta del poble fidel començava a veure els fruits de la seva lleialtat al Senyor. Havien restaurat el Temple (Esd 6,14-18), implorat el perdó de Déu (Esd 9,1-15) i culminat la reconstrucció de la muralla de Jerusalem (Ne 6,15-19), però faltava el més important: la renovació de l'Aliança i l'adhesió definitiva a la Llei de Déu (Ne 8.1-12). Esdres, sacerdot i escriba (Ne 8,1.2.9), proclamarà la Llei i ratificarà l'Aliança de Déu amb el seu poble, mentre que Nehemies, el governador (Ne 9,1), ordenarà celebrar solemnement la renovació de l'Aliança i l'acceptació de la Llei.

3.6. La proclamació de la Llei de Déu per part d'Esdres

En l'apartat anterior comentàvem un aspecte de la pregària d'Esdres. El sacerdot-escriva relatava al Senyor el pecat del poble, implorava el perdó i renovava la confiança en Déu. Aquest aspecte de la pregària consisteix a parlar amb el Senyor per contar-li humilment els avatars de la nostra vida. Un altre aspecte de la pregària consisteix a escoltar la revelació de Déu. La manifestació divina és àmplia, però la revelació privilegiada de Déu al seu poble batega en la Sagrada Escripura, per això, quan llegim la Bíblia pregam perquè coneixem el que Déu diu, i quan parlem amb Déu sobre la nostra vida també pregam, ja que contem al Senyor els batecs de la nostra història personal.

La comunitat hebrea es reuneix solemnement. El text bíblic emfatitza la solemnitat remarcant dues dades: d'una banda es congrega tot el poble, homes, dones i tots aquells que tenien ús de raó (Ne 8,2); per l'altra, l'assemblea s'agrupa al costat de la Porta de les Aigües, un lloc important de Jerusalem (Ne 8,1).

Davant la comunitat reunida, Esdres llegeix el llibre de la Llei de Moisès des del matí fins al migdia. El text subratlla la majestuositat de la lectura. Esdres estava dempeus sobre una tarima de fusta aixecada expressament, obrí el llibre a la vista de tot el

Esdres. Julius Schnorr (1794-1872).

poble, situà a la seva dreta i a la seva esquerra grups de jueus destacats i la comunitat es posà dreta per escoltar la Llei de Moisès (cf. Ne 8,1-5).

En què consisteix el llibre de la Llei de Moisès? Els estudiosos no es posen d'acord en el contingut precís. Uns reconeixen en el llibre de la Llei de Moisès la totalitat del Pentateuc i uns altres només alguns codis importants, però ambdós grups afirmen la presència del Decàleg en el conjunt del llibre de la Llei de Moisès proclamat per Esdres (cf. Ex 20,1-17; Dt 5,6-22). El poble escoltà el llibre de la Llei de Moisès, i en escoltar la Paraula de Déu el poble pregà perquè escoltà, amb el desig de complir-la, la voluntat del Senyor.

Conclusa la lectura, Esdres beneí el Senyor, però pot l'home beneir el Senyor? Sí, però convé aclarir el significat del terme «beneir». La paraula «beneir» prové del llatí i significa etimològicament «dir bé d'algú» o sigui «parlar bé d'algú». Quan Esdres beneí el Senyor en presència del poble, lloà el Senyor relatant les meravelles realitzades per Déu en favor d'Israel. La comunitat escoltà la lectura del llibre de la Llei de Moisès i la forma en què Esdres beneïa el Senyor. Llavors, de manera objectiva, el poble s'adherí al Senyor i es comprometé a acomplir la seva Llei. La pregària del poble donà lloc al compromís de la comunitat. La finalitat de la pregària es fonamenta en el fet de fer-nos amics de Déu i a comprometre la nostra vida en el seu projecte alliberador.

El compromís del poble es manifesta des d'una doble perspectiva. En un primer moment, la comunitat alça les mans (Ne 8,6). Alçar les mans cap al Senyor mostra com el poble disposa la seva confiança en Déu. Les mans alçades imploren l'ajuda de Déu. És com si el Senyor diposés en les nostres mans la seva gràcia per ajudar-nos a portar a terme el seu projecte salvador. El segon gest del poble consisteix en la seva resposta després d'escoltar la proclamació del llibre de la Llei de Moisès. La comunitat exclama: «Amén, amén» (Ne 8,6). El terme «amén» no significa simplement «així sigui», com si indicàs l'expressió d'un desig. L'arrel hebrea «amén» significa «mantenir-se ferm» o «sentir-se segur», en un context religiós pot traduir-se poèticament com «sentir-se segur en les mans de Déu». Vegem un exemple d'això.

En el segle VIII aC els habitants de Jerusalem travessaven una època crítica, dubtaven de la fidelitat de Déu i cercaven l'ajuda inútil dels ídols; aleshores el profeta Isaïes va dir als habitants de Jerusalem: «si no creieu, no subsistireu» (Is 7,9). Les paraules «creieu» i «subsistireu» constitueixen la traducció de la veu hebrea «amén» en la seva forma verbal; en definitiva el profeta diu al poble: «si no us manteniu segurs en les mans de Déu, res no podrà donar-vos seguretat». El terme «amén» explicita com el poble disposa la seva confiança en Déu i es compromet alhora a acomplir la voluntat divina.

L'assemblea de Jerusalem escoltà per boca d'Esdres la proclamació del llibre de la Llei de Moisès. Responent «amén» la comunitat manifestà la decisió de fiar-se plenament de Déu i l'obligació de complir la Llei divina. El poble rubricà el seu compromís prostrant-se rostre en terra per adorar el Senyor (Ne 8,6). Els gests consistents a adorar

i prostrar-se impliquen el reconeixement de la presència divina. La comunitat reunida reconeixia l'exigència emanada del llibre de la Llei de Moisès i escoltava rere el so suau de l'Esriptura la veu de Déu que li parlava, per això l'assemblea s'adherí al Senyor i es comprometé amb el projecte diví.

3.7. L'aportació de Nehemies

Un grup de jueus distingits, juntament amb els levites, van continuar llegint el llibre de la Llei de Déu al poble; també explicaven el sentit del text (Ne 8,6-8). Esdres, juntament amb els levites que instruïen el poble, va dir a tota l'assemblea: «La diada d'avui és santa, dedicada al Senyor, el vostre Déu: no us lamenteu ni ploreu» (Ne 8,9). Tal vegada el poble estava trist i plorava perquè en escoltar la Llei havia descobert la gran quantitat de preceptes que havia deixat de complir. No obstant això, Nehemies, el governador, no els recrimina res i els diu: «Aneu, mengeu bé, beveu bones begudes» (Ne 8,10). Quan la veu de Déu amara l'ànima de l'home no és per recriminar-li el mal que ha comes, sinó per desvetllar-li el bé que encara pot realitzar; tal com afegeix Nehemies: «No us entristiu: la joia que ve del Senyor és la vostra força» (Ne 8,10).

L'alegria i la fortalesa radiquen en el fet de sentir-nos segurs en les bones mans de Déu i en la decisió ferma de complir els seus mandats. La vida cristiana es viu cap endavant, perquè el perdó diví elimina el llast de les nostres faltes. Nehemies afegeix un mandat als israelites reconciliats amb Déu: «Mengeu bé, beveu bones begudes i repartiu-ne als qui no tenen res preparat» (Ne 8,10). Els israelites van complir aquella ordre (Ne 8,12). La capacitat de compartir els nostres béns amb el proïsme autèntifica la nostra decisió de seguir el Senyor. La festa representa el goig dels redimits.

4. Síntesi i aplicació a la vida

Esdres cau en el descoratjament en què es troba el poble tornat de l'exili i recorre a la pregària. D'alguna manera aconsegueix per endavant el consell de Jaume a la seva comunitat: «Si algú de vosaltres sofreix, que pregui» (Jm 5,13).

És cert que en qualsevol ocasió podem resar, perquè Déu es troba sempre al nostre costat, però el camí de la pregària requereix un procés. Primerament, necessitam dedicar uns minuts a pacificar la nostra ànima per recuperar l'harmonia que l'enrenou quotidià ens roba; després cal contemplar en silenci els avatars de la nostra vida, deixant ressonar la veu de Déu en la nostra ànima; i, finalment, cal saber escoltar el que Déu ens diu des de la profunditat de la consciència.

El primer esglau de la pregària descansa en la humilitat. Quan estam en silenci escoltam la veu de Déu i percebem tot allò que Déu fa per nosaltres i, en adonar-nos de la seva generositat, adquirim la força per comprometre'ns en el projecte alliberador de Déu en favor de la humanitat.

El text que hem llegit fa referència per tres vegades a la consagració i a la santedat del dia que Esdres va proclamar la Llei de Déu davant l'assemblea (Ne 8,9.10.11). Els israelites es consagraren al Senyor en aquell dia per diversos motius: escoltaren la Paraula de Déu en actitud orant, hi aprofundiren mitjançant l'ensenyament dels levites, es comprometeren a posar la Llei de Déu en pràctica, aprengueren a compartir els seus béns i celebraren una festa per aprendre que Déu ens dóna la força per viure segons els seus preceptes.

Viure consagrat és optar perquè la nostra vida sigui un llampec de la santedat de Déu (cf. Lv 19,2). Israel emprengué la ruta de la santedat. I nosaltres, l'hem empresa?

La pau en l'Evangeli¹

per Xavier Alegre

*Facultat de Teologia de Catalunya
Centro de Reflexión Teológica, San Salvador*

*L'evangeli de la pau
és una guerra a mort
per la vida.*

*I em crida la teva pau com un abisme
mentre travesso les ombres, guerriller
del món, de l'Església i de mi mateix.*

PERE CASALDÀLIGA

Introducció

La pau ha estat sempre —i avui continua essent— el gran anhel de tota la humanitat i de les religions, perquè no hi ha res que resulti tan terrible i tan inhumà com la guerra. Avui tenim consciència que, desgraciadament, la guerra ha estat el gran flagell que recorre com un fil conductor tota la història de la humanitat. La consciència que les dues guerres mundials del segle xx han estat devastadores ha contribuït a crear aquesta consciència. També hi ha contribuït la convicció, un xic ingènua, que les persones ens anàvem humanitzant. Fins i tot, amb la caiguda de l'Imperi soviètic, hi va haver persones que van arribar a creure que les guerres podien passar definitivament a la història.

Per això, quan els Estats Units i la coalició dels països aliats van amenaçar Iraq amb la guerra, milions de persones es van manifestar en tot el món per demanar la pau, convençudes que —com efectivament ha estat— que aquesta guerra sols portaria més mals al món. L'Església, sensible davant d'aquest problema, convertí des de fa anys el

¹ Aquest article és la reelaboració d'una ponència feta l'11 de maig de 2006 a San Salvador en l'Assemblea Regional (Mèxic – Amèrica Central) de superiors i superiores religiosos.

dia u de gener en el dia de pregària per a la pau en el món. Dissortadament, la guerra continua fent sofrir el nostre món en el segle XXI. Recordem els conflictes armats ben recents d'Amèrica Central i ara, al marge de tot el que passa a l'Iraq o a l'Afganistan, sols cal que mirem al que passa, des de fa dècades, a l'Àfrica perquè ens adonem de la urgència del treball per la pau.

Davant d'aquest fet és obvi que l'Església no es pot mostrar indiferent. Qualsevol trobada de reflexió cristiana que vulgui respondre al que ens exigeixen els signes dels temps, tal com ens demanava el Concili Vaticà II, ha de tenir molt present aquest anhel de pau que s'ha convertit en un autèntic clam de tota la humanitat. Altrament, corre el risc de perdre la sintonia amb el món que vol evangelitzar i d'oblidar una realitat que es troba a l'origen del poble de Déu i, per tant, de l'Església; una realitat que és essencial a la fe: el clam dels oprimits que arriba fins a Déu (cf. Ex 3,7-10).

Atesa la importància que té el tema de la guerra i de la pau per a la humanitat creient, podem suposar, d'entrada, que la pau ha de ser un dels temes més importants en la Bíblia —almenys en l'Antic Testament—, que reflexiona sobre les lliçons que Déu vol que traguem de la història humana a la llum de la seva revelació al llarg de la història del poble d'Israel. Amb tot, la pregunta que ens podem fer és si també en el Nou Testament, la pau hi té un paper tan important com en l'Antic Testament. I si la resposta és afirmativa, haurem de clarificar en quin sentit el Nou Testament parla de pau.

A manera de tesi afirmaré, d'entrada —i espero poder mostrar-ho en aquest article—, que *la pau és un dels temes més significatius del Nou Testament*.² En principi es tracta d'un fet que podria semblar sorprenent, si entenguéssim la pau simplement en el sentit modern, occidental, com un esforç per resoldre pacíficament els conflictes a fi de prevenir i evitar la guerra, atès que les comunitats del Nou Testament són petites en nombre i poc significatives en el marc sociològic del seu món. En aquest sentit, doncs, poc podien influir, en aparença, en la gran història del seu temps. Però, tal com veurem, el concepte de pau en el Nou Testament és molt més ampli i pregon. I, per aquesta raó, és molt significatiu per a qualsevol persona cristiana que vulgui encarnar la seva fe en el món en què li ha tocat de viure.

I, ahora, podrem constatar fins a quin punt la *pau* que propugna el Nou Testament pot resultar *conflictiva* —i això no és un contrasentit, com veurem més endavant— per als poders d'aquest món que no comparteixen el projecte de Jesús, el Regne de Déu. El projecte evangèlic de Jesús, en efecte, cerca abans de tot, el bé de tot ésser humà com a expressió màxima d'allò que Déu vol de la humanitat (cf. Mc 3,1-6). Davant d'aquest supòsit, propugna una solidaritat universal, un bé universal que implica que

² *Eirênê*, en el conjunt dels escrits atribuïts a Pau, apareix 43 vegades (6 en la Carta als Efezis). El verb «pacificar» (*eireneuô*) hi apareix sols 3 vegades, sempre en les cartes autèntiques de Pau.

tota persona ha de poder viure amb dignitat, lliurement, sense distinció de religió, gènere, raça o estatus social (cf. Ga 3,28). Però, òbviament, un projecte d'aquestes dimensions entra en conflicte amb els interessos dels individus, poders i estructures que han convertit el poder, diner, etc., en un ídol al qual hom ho sacrifica tot, les persones humanes incloses. El projecte evangèlic, per tant, provoca inevitablement, el conflicte amb l'Imperi de torn, la injustícia del qual denuncia amb tanta claredat un llibre com ara l'Apocalipsi a propòsit de l'Imperi romà (cf. Ap 6,9-11; 13).

Evidentment, el Nou Testament no cerca provocar simplement el conflicte, però sap que resulta inevitable, quan hom opta pels valors de l'Evangeli (cf. Ap 10-13); sobretot si denuncia que el diner no es pot convertir en ídol al qual cal supeditar totes les coses, com sembla predir la globalització neoliberal que configura els paràmetres econòmics i socials del nostre món. En això Jesús va ser taxatiu: «No podeu servir alhora Déu i el diner» (Lc 16,13). Resulta obvi, per tant, que en una societat com ara la nostra, marcada per un sistema neoliberal egoista i una conseqüent globalització, que exclou les majories empobrides, optar pels pobres,³ en terminologia evangèlica, i denunciar la injustícia que provoca tants de sofriments innecessaris, no pot deixar indiferent el sistema dominant, que és injust.

Per això, aquest sistema combat els profetes que s'han convertit en «veu dels qui no tenen veu», tal com va fer Monsenyor Romero en seguiment fidel de Jesús de Natzaret. En aquest supòsit, els defensors dels pobres són acusats d'agitadors, de pertorbadors de l'ordre públic, de «comunistes», tal com assenyalava ja Don Helder Camara quan deia: «Si dono menjar als pobres, m'anomenen sant; però si demano per què no poden menjar els pobres, em diuen comunista».

Aquesta relació íntima entre la pau i la justícia no es va pas cansar de remarcar-la monsenyor Romero en les seves homilies. Vegem-ne, a tall d'exemple, una mostra:

Por eso, hermanos, el 'no a la violencia' tiene que estar cimentado sobre los fundamentos de justicia. En Medellín, los obispos de América Latina —aprobados por este mismo Papa— dijeron que la paz en el continente no será posible mientras no se construya un orden más justo, que la paz no es ausencia de guerra, la paz no es miedo de represión, la paz no es equilibrio de dos poderes que se tienen pavor. La paz es el fruto de la justicia, la paz será flor de un amor y de una justicia en el ambiente. Sí a la paz —dice el Papa—, sí a Dios, sí —diríamos nosotros— a la justicia, sí al amor, sí a la comprensión de todos los salvadoreños. Sólo así tendremos esa afirmación neta de la paz.⁴

³ Sobre aquest aspecte, vegeu l'article de J. M. VIGIL, «La opción por los pobres es opción por la justicia y no es preferencial», *Revista Latinoamericana de Teología* 63 (2004) 255-266, condensat dins *Selecciones de Teología* 44 (2005) 148-154.

⁴ Homilia del 6 de gener de 1978, citada en *Homilias O. A. Romero*, San Salvador: UCA 2005, vol. II p. 191.

Si hi ha una cosa que apareix en la Bíblia de manera absolutament clara és que Jesús i els profetes van denunciar aquell tipus de «pau» que es fonamenta en la injustícia i en la mort d'innombrables víctimes. Per això, tant els profetes com Jesús denunciaren aquella pau com a falsa i mentidera. És mentidera en la mesura que denuncia la violència dels dèbils, però no veu la seva pròpia violència, que engendra, com a reacció, la dels pobres i exclosos.⁵

I, al mateix temps que denunciem la falsa pau, els profetes anuncien, com a do de Déu, una pau autèntica, basada en la justícia i la fraternitat, una pau que serà obra del Messies:

No jutjarà per les aparences ni decidirà pel que senti a dir; farà justícia als desvalguts, sentenciarà amb rectitud a favor dels pobres. La seva paraula serà un flagell en el país, una sentència que farà morir el malvat. S'armarà de justícia, se cenyirà de fidelitat (Is 11,3b-5).

És, doncs, una pau de llarg abast, que no sols abastarà totes les persones, sinó també tota la creació:

El llop conviurà amb l'anyell, la pantera jaurà amb el cabrit; menjaran junts el vedell i el lleó, i un nen petit els guiarà. La vaca i l'óssa pasturaran juntes, jauran plegades les seves cries. El lleó menjarà palla com el bou, l'infant de llet jugarà vora el cau de l'escurçó, el nen ficarà la mà a l'amagatall de la serp. Ningú no serà dolent ni farà mal en tota la muntanya santa, perquè el país serà ple del coneixement del Senyor, com l'aigua cobreix la conca del mar (Is 11, 6-9; cf. Is 2,2-5; 9,1-6).

1. La pau en l'Antic Testament

Per poder comprendre la pau en el Nou Testament, s'ha de considerar en el context de l'Antic Testament. És obvi, però val la pena recordar-ho a fi de situar adequadament el que el Nou Testament diu sobre la pau i evitar que n'espirtualitzem de manera indeguda el missatge.

L'Antic Testament és el marc interpretatiu, el context natural, del Nou Testament que fa possible comprendre en profunditat què és el que volen comunicar els textos del Nou Testament que parlen de la pau.⁶ Per aquesta raó n'interpretarem els textos des del rerefons de l'Antic Testament. Tal com veurem, aquest rerefons hebreu, concretat

⁵ «He aquí precisamente lo que la Iglesia señala en todo nuestro continente: los terrorismos, los brotes de violencia, la Iglesia no los puede aprobar; pero sí, no puede tampoco reprobarlos sin un análisis profundo de dónde proceden. Mientras una violencia institucionalizada, privilegiada, trate de reprimir las aspiraciones justas de un sector, siempre estarán las semillas de la violencia entre nosotros. Por eso, mientras no se haga efectivo un nuevo modo de vivir, no tendremos paz ni unidad ni comunión entre los salvadoreños» (Homilia del 19 de febrer de 1978, publicada en: *Homilias O. A. Romero*, San Salvador, 2005, vol. II p. 279).

⁶ No oblidem que un *text* fora del seu *context* esdevé fàcilment un *pretext*.

en la paraula *xalom*, que vol expressar la totalitat íntegra del benestar, tant objectiu com subjectiu, és molt important perquè dóna una riquesa més gran al concepte de pau, que no es trobava en la paraula grega *eirênê*, que inicialment significava sols l'absència de guerra, ni en la llatina *pax*, que fa recaure l'accent en la confiança que brolla d'uns acords estipulats.⁷

1.1. La pau en la Bíblia es més que absència de guerra

Com és obvi, la pau és, abans de tot, absència de guerra i violència, ja que ambdues coses es contraposen a l'ésser de Déu i al seu projecte creador. Per això, per exemple, Déu no permet a David que li edifiqui un temple perquè té les mans tacades de sang (cf. 1Cr 22,8). Sí que els podrà edificar, en canvi, el seu fill Salomó, que serà, per do de Déu, home de pau:

Però naixerà de tu un fill que serà un home reposat; jo li concediré el repòs de tots els enemics que l'envolten. Mentre ell visqui faré que Israel estigui en pau i tranquil·litat. Per això es dirà Salomó (que vol dir 'home de pau') (1Cr 22,9).

Però la pau és, sobretot, plenitud de salut, de benestar objectiu i subjectiu, de felicitat terrenal. En el fons, és la suma de tots els béns que anhela l'ésser humà.

⁷ Cf. P. ROSANO – G. RAVASI – A. GIRLANDA (eds.), *Nuevo diccionario de Teología bíblica*, Madrid 1990, p. 1419-1420.

Per a l'Antic Testament, la pau entesa d'aquesta manera no es pot aconseguir sols amb l'esforç propi. L'ésser humà —tal com dirà més tard Pau, que estava pregonament imbuït de l'esperit de l'Antic Testament— neix en un món, els falsos valors del qual l'inciten a oposar-se al projecte, a la voluntat de Déu. L'ésser humà és «pecador» (cf. Rm 1,18-3,20) i, per això, deixat a les seves soles forces humanes, és incapaç de sortir del cercle viciós en què l'ha reclòs el seu egoisme, el seu pecat. Aquest lliçó és la que van extreure els teòlegs deuteronomistes a partir de la seva reflexió sobre la història d'Israel fet que va portar el poble de Déu que contínuament va ser infidel a l'Aliança a l'exili a Babilònia. Sols la intervenció continuada de Déu, fruit del seu amor gratuït per Israel i de la seva fidelitat a l'Aliança, fa possible que el poble de Déu pugui gaudir d'una pau autèntica. En aquest sentit, la pau és, per essència, fruit de la benedicció de Déu:

Feliç tu, fidel del Senyor, que vius seguint els seus camins! Menjaràs del fruit del teu treball, seràs feliç i tindràs sort. La teva esposa fruitarà com una parra, dins la intimitat de casa teva; els teus fills seran com plançons d'olivera al voltant de la taula. És així com els fidels del Senyor seran beneïts. Que el Senyor et beneeixi des de Sió! Que tota la vida puguis veure prosperar Jerusalem! Que puguis veure els fills dels teus fills! Pau a Israel! (Sl 128).

Mentre que els impius no poden gaudir de pau autèntica (cf. Is 48,22; 37,10), els «però els humils posseiran la terra, fruïran d'una gran pau» (Sl 37,11), «perquè el Senyor estima la justícia i mai no desempara els seus fidels» (Sl 37,28).

Per això, en el món bíblic, quan algú s'acomia d'una altra persona, li desitja la pau (cf. Ex 4,18; Jt 18,6; 1Sa 1,17). Per això també, el desig de tot bon israelita és ésser sepultat «en pau» (cf. Gn 15,15; 2Re 22,20), perquè això implica que la benedicció i protecció de Déu l'ha acompanyat fins a la fi dels seus dies.

1.2. La pau és, abans de tot, un do de Déu, que es converteix en tasca per al poble

Això és el que anuncia Jeremies als deportats a Babilònia, després de recomanar-los que procurin adaptar-se a les seves noves circumstàncies, edificant cases, engendrant fills i procurant, fins i tot, el bé de la ciutat on han estat deportats, ja que el bé d'aquesta ciutat serà també el seu propi bé. Jeremies fa aquesta recomanació a fi de contrarestar el que proclamen els falsos profetes, que anuncien un retorn proper (cf. Jr 29,4-8). Però com que l'exili ha estat la conseqüència del pecat d'Israel, el retorn a la terra promesa —tal com ho ha revelat Déu a Jeremies— sols pot ser un do de Déu, que vol la pau autèntica per al seu poble:

Això diu el Senyor: Quan s'hauran complert setanta anys a Babilònia, em recordaré de vosaltres i compliré la promesa que us vaig fer de retornar-vos aquí. Jo sé quins són els meus designis sobre vosaltres, designis de pau i no de desgràcia: jo us donaré un futur i una esperança. Ho dic jo, el Senyor (Jr 29,10-11; cf. 29,12s).

La pau, per tant, serà una altra vegada l'experiència del Déu alliberador que veu l'opressió del seu poble, coneix els seus sofriments, escolta el seu clam i baixa a alliberar-lo (cf. Ex 3,7-8). En aquest sentit —i tal com mostra el text de Jr 31,31-34, reinterpretat per Ez 36,26-28—, sols una acció gratuïta de Déu capacitarà el poble per poder complir la voluntat de Déu. Serà una acció creadora (cf. Ez 37), que traurà del poble el cor de pedra i li donarà un cor de carn, un esperit nou, perquè li perdonarà el seu pecat. Serà la Nova Aliança que Crist segellà amb la seva sang en la creu (cf. 1Co 11,23-27).

En aquest context, l'experiència de la pau que brolla del do de justícia que Déu dóna al seu poble implica també una tasca per al poble. Els dons del Déu alliberador al seu poble mai no són privilegi ni mèrit del poble (cf. Dt 7,6-8; 1Co 1,26-31; Mt 24,14-30). Són dons gratuïts que Déu dóna perquè el poble de Déu es pugui convertir en instrument alliberador i en llum per a tots els pobles de la terra, en «un reialme sacerdotal i una nació santa.» (Ex 19,6; cf. Ap 1,6) per al Senyor.

Això apareix molt clar en textos com ara Dt 26 (cf. També Dt 15; Lv 25). En aquest capítol Moisès, en veure que morirà abans d'entrar a la Terra Promesa, mana al poble que, quan obtingui la primera collita de la terra promesa, ha de recordar i confessar davant del sacerdot, a manera de «credo» (cf. Dt 26,5-10), com Déu, per amor gratuït l'alliberà de l'opressió d'Egipte i li donà la Terra Promesa. Aquest do gratuït de l'alliberament i de la possessió de la terra exigeix d'Israel, com a resposta a l'Aliança que el poble segellà amb Déu en el Sinaí quan el Senyor l'alliberà de l'esclavatge d'Egipte (cf. Ex 24), que la primera collita fos compartida amb els pobres del país: la viuda, l'orfe, l'estranger i el levita, que no posseeix cap terra (cf. Dt 26,10b-11). Això ha de constituir per al poble (cf. Dt 26,12-13) un recordatori perpetu que Déu no vol que el poble d'Israel hi hagi pobres (cf. Dt 15,4), un ideal que, segons Lluc, si que va aconseguir de realitzar la primera Església cristiana, la comunitat de Jerusalem, perquè ho va saber compartir tot (cf. Ac 2,42-47; 4,32-35).

1.3. No hi ha pau autèntica sense justícia

Ara ja podem comprendre perquè l'Antic Testament sosté que no hi pot haver pau autèntica sense justícia. Ho canta el salmista quan afirma: «la fidelitat i l'amor es trobaran, s'abraçaran la bondat i la pau» (Sl 85,11.12.14); i és fonamental per a la concepció veterotestamentària de la pau. Per això, com que en la concepció bíblica no hi pot haver pau autèntica sense justícia, Jeremies anuncia la guerra a Israel (cf. Jr 19), perquè ha desoït la Paraula de Déu. Israel no ha complert allò que Déu espera del seu poble en l'aliança; és a dir, no ha fet justícia al pobre, a la viuda i a l'emigrant; ha preferit els ídols del diner o del poder al Déu veritable i ha vessat sang innocent (cf. Jr 19,4-5). El profeta denuncia també (cf. Jr 6) els falsos profetes que anuncien de manera irresponsable: «Tot va bé, tot va bé», quan res no va bé!» (Jr 6,14). I això és

així «perquè, des dels petits fins als més grans, tots van darrere de guanys injustos; des del profeta fins al sacerdot, tots són uns estafadors.» (Jr 6,13).

En la mateixa línia teològica, Miquees denuncia els falsos profetes que anuncien la pau —una pau falsa— als qui els ofereixen regals (cf. Mi 3,5-7). En canvi, un profeta veritable com ara Miquees es distingeix precisament perquè és la consciència crítica del seu poble. Per això denuncia la injustícia, el pecat del poble (cf. Mi 3,8). I li anuncia la destrucció, perquè confien, sense fonament, en la presència del temple, sense tenir en compte que el mal que fans els seus caps, sacerdots i profetes falsos, farà que el culte es torni ineficax i convertirà Jerusalem en una pila de ruïnes (cf. Mi 3,9-12).

En qualsevol cas constitueix una convicció pregona dels profetes el fet que no hi pot haver pau si la justícia no regna en el poble de Déu:

El fruit de la justícia serà la pau, la calma i la seguretat en seran per sempre la collita (Is 32,17-18; cf. Am 5,14).

Amb tot, l'Antic Testament experimentà el fracàs del poble de Déu en el seu intent de complir l'Aliança. De fet la història que narra la Bíblia mostra que, en contra del projecte de Déu, el poble d'Israel no es convertí en llum per a tots els pobles de la terra, que era el que Déu havia promès a Abraham, quan li demanà que sortís de la seva terra i que confiés en el projecte que Déu li proposava (cf. Gn 12,1-3; també Mt 5,13-16).

Ha fracassat, per tant, Déu en el seu projecte? És important que prenguem consciència que no va ser així i que l'Antic Testament acaba amb una esperança de pau autèntica (cf. Is 60-62) com a do de Déu. Aquesta serà l'aportació sobretot de profetes com ara el Segon i el Tercer Isaïes. Ho concretaré a través d'una promesa esperançadora que Déu fa al seu poble a través del Tercer Isaïes:

Et donaré la pau perquè et governi, i la justícia perquè et regeixi. Mai més no es parlarà de violència en el teu país, de desastres i d'estralls en el teu territori. Dels teus murs en diràs "Salvació", i de les teves portes, "Cant de triomf" (Is 60,17b-18).

1.4. Davant del fracàs d'Israel, Déu anuncia un «príncep de pau», que instaurarà la justícia

Aquest anunci que, gràcies a l'actuació alliberadora de Déu, espera al poble escollit un futur esperançador, em sembla molt important. El fracàs del poble de Déu no pot ser la darrera paraula de Déu sobre la història, perquè Déu és fidel a les seves promeses, tal com recorda Pau: «els dons i la crida de Déu són irrevocables» (Rm 11,29; cf. Is 55,8-13; Rm 9,6). I el seu amor, que és sempre gratuït, va més enllà d'allò que els éssers humans mereixen (cf. 1Jn 4,10).⁸

⁸ «L'amor consisteix en això: no som nosaltres qui ens hem avançat a estimar Déu; ell ens ha estimat primer i ha enviat el seu Fill com a víctima que expia els nostres pecats.»

Per això, davant del fracàs continuat d'Israel i a fi de poder realitzar els seus plans salvífics, Déu anuncia a través dels seus profetes, cada vegada més clarament, la vinguda d'un «messies» que realitzarà amb plenitud el projecte salvador de Déu i inaugurarà la nova humanitat. Serà, òbviament, un Ungit del Déu alliberador que salvarà el pobre i l'oprimit (cf. Is 61,1-2). Tal com remarca el Sl 72, ell portarà a terme finalment l'ideal d'allò que el poble esperava del seu rei, quan demanava a Déu, el dia de l'ascens al tron:

Déu meu, dóna al rei el teu dret, dóna-li la teva rectitud. Que governi amb justícia el teu poble, que sigui recte amb els humils. Que les muntanyes duguin pau al poble, que li duguin benestar els turons. Que els humils es vegin emparats, i salvats els fills dels pobres. Que desfaci els opressors! Que duri com el sol i la lluna, segles i més segles. Que sigui com la pluja que amara l'herbei, com els ruixats que assaonen la terra. Que el benestar floreixi als seus dies, i mesos i anys abundi la pau (Sl 72,1-7).

I això serà així «salvarà els pobres que reclamen, els desvalguts que no tenen defensor. S'apiadarà dels pobres i dels febles, els salvarà de la mort; els rescatarà d'enganys i violències, estimant com un tresor la seva vida» (Sl 72,12-14).

En aquest context apareix ben clarament que la pau, en l'Antic Testament, és fruit d'una vida lliurada a complir la voluntat de Déu, a complir la seva aliança. És el regal que Déu fa al just (cf. Sl 119,164-168).

La pau autèntica, per tant, es dóna quan Déu regna realment enmig del poble de Déu. És el que anuncia el Segon Isaïes en Is 52,7:

Que en són, de bonics, per les muntanyes els peus del missatger de bones noves que anuncia la pau i el benestar, que anuncia la salvació i diu a la ciutat de Sió: «El teu Déu ja regna!»

I en els profetes més recents va adquirint cada vegada més una dimensió universal, que apareixerà molt clarament en el profeta Zacaries, quan profetitza allò que Mt 21,4-5 veurà realitzat en la gloriosa entrada de Jesús a Jerusalem:

Alegrat, ciutat de Sió, crida de goig, Jerusalem! Mira el teu rei que ve cap a tu, just i victoriós; arriba humilment, muntat en un ase, en un pollí, un fill de somera. Destruirà els carros de guerra d'Efraïm i la cavalleria de Jerusalem, trencarà els arcs dels guerrers i anunciarà la pau als pobles; dominarà d'un mar a l'altre, des del Gran Riu fins a l'extrem del país. (Za 9,9-10).

Aquesta és la Bona Nova que els sinòptics veuen realitzada en Jesús (cf. Mc 1,14-15; Lc 11,20). Per això, la pau que proclama el Nou Testament ha de ser vista en aquest context veterotestamentari.

De manera sorprenent per a la «lògica d'aquest món», aquesta pau, fruit de la justícia, no s'aconsegueix per mitjà del poder polític o de mitjans violents. Més aviat s'encarna en la força «indefensa» de l'amor, que en l'Antic Testament queda plasmada en la figura

Humilment, muntat en un ase.

misteriosa del «Servent del Senyor), i que el Nou Testament veurà encarnada en Jesús (cf. Is 42,1-9 i 52,13-53,12 que apareixen esmentats en Mt 8,6-17 i 12,15-21).

En resum, per a l'Antic Testament, el que és essencial consisteix en el fet que, per part del poble escollit per Déu, arribi a realitzar-se una «vida diferent», alternativa, a fi que pugui regnar eficaçment la pau amb justícia aquí i ara. Això no exclou que els llibres més recents de l'Antic Testament també relacionin la pau amb la plenitud de vida «en l'altra vida»: «Les ànimes dels justos estan en mans de Déu... Ells han trobat la pau» (Sv 3,1-3). Però aquest —tal com ho hem vist— no és pas l'aspecte en què recau la insistència de l'Antic Testament.

2. La pau en el Nou Testament

També en el Nou Testament la pau és una realitat fonamental. En el seu concepte hi ha les dimensions més importants que ja es troben presents en l'Antic Testament: es do de Déu, com a realitat bona per als éssers humans, que aquests han de fer que esdevingui productiva. Però aquesta pau queda especificada amb matisos propis, tal com ho veurem.

Cal que diguem des del principi que en el que és fonamental, la pau és do de Déu (fruit de l'Esperit diu Pau en Ga 5,22), aspecte molt important i que es comprèn millor amb la pregona reflexió de Pau en la Carta als Romans.

L'apòstol, en demanar-se per què Crist va haver de morir en una creu, reflexiona, primer, sobre la condició egoista, pecadora, de tota la humanitat (cfr. Rm 1,18-3,20). És aquest pecat el que portà Crist a la creu, a fi que carregués així, en lloc nostre, i per pur amor gratuït (cf. Rm 5,6-9), les conseqüències negatives del pecat, que mereixíem nosaltres (cf. Rm 3, 21-26; 5,12-21). Així ens alliberà (cf. Rm 6-7) de l'esclavatge del pecat, de la mort i de la llei externa (que sols ens podia condemnar, ja que tot i que ens indicava clarament quina era la voluntat de Déu, no ens donava força per poder-la complir) i ens donà l'Esperit que ens capacita ara per «emprendre una nova vida» (cf. Rm 6,4). Aquesta vida nova del cristià consisteix en el fet que viu ara en *pau* amb Déu.

Pau insisteix en el fet que això esdevé perquè l'home ha estat justificat gratuïtament per Déu i reconciliat amb ell (cf. Rm 5,1 i 11). I insisteix també que aquesta pau no es pot separar de la salvació total de l'ésser humà: pressuposa la justícia com a condició indispensable perquè mereixi realment el nom de pau. Pau és molt explícit en aquest punt quan remarca en Rm 1,18-32 que la idolatria no sols és el càncer que destrueix les relacions de l'ésser humà amb Déu, sinó que rosegava també les relacions interhumanes.⁹ Ja que quan hom deixa de reconèixer i d'estimar el Déu vivent i veritable, moltes coses finites, limitades es converteixen en ídols esclavitzants. I els ídols exigeixen víctimes, sobretot humanes.¹⁰ L'ésser humà es converteix aleshores en un llop per als altres.

Per això és tan important el do de Déu que ens alliberi d'aquesta esclavitud en què el pecat, l'egoisme humà, ens té reclosos. El pecat ens atrapa tan pregonament que, sense una acció prèvia gratuïta de Déu, tal com sant Pau no es cansa de remarcar, mai no hauríem estat capaços de sortir del cercle viciós en què els éssers humans ens havíem reclòs.

Per aquesta raó, també en el Nou Testament, tal com veurem, el do diví de la pau ens capacita per a la tasca d'ésser instruments de Déu en la realització en aquest món. Així ho entén l'autor de la Carta als Hebreus quan, al final, dirigeix aquest desig als destinataris de la carta:

Que el Déu de la pau, que ha fet pujar d'entre els morts Jesús, Senyor nostre, el gran pastor de les ovelles, gràcies a la sang d'una aliança eterna, us perfeccioni amb tota mena de béns perquè pugueu complir la seva voluntat; que ell mateix, per Jesucrist, faci en nosaltres allò que li és plaent. A Jesucrist sigui donada la glòria pels segles dels segles. Amén (He 13,20-21; cf. també 2Te 3, 16).

⁹ Aquest punt l'he desenvolupat en el meu article «Los ídolos que deshumanizan al hombre (Rm 1,18-32)», publicat dins el meu llibre: *Memoria subversiva y esperanza para los pueblos crucificados*, Madrid 2003, p. 151-170.

¹⁰ Aquest aspecte es troba molt ben treballat en J. SOBRINO, *Compañeros de Jesús. El asesinato-martirio de los jesuitas salvadoreños*, Santander 1989, sobretot en la p. 21s.

2.1. La pau, bona notícia i do gratuït de Déu

Atesa l'íntima relació que hi ha entre la gràcia i la pau, no és pas casual que la majoria de les cartes del Nou Testament comencin amb una salutació en què ambdues realitats es troben unides (cf. Rm 1,7; 1Co 1,1; 2Co 1,2; Ga 1,3; Ef 1,2; Fl 1,2; Col 1,2; 1Te 1,1; 2Te 1,2; 1Tm 1,2; 2Tm 1,2; Tt 1,4; Flm 3; 1Pe 1,2; 2Pe 1,2; 2Jn 1,3; Jud 1,2).

Però, a més de remarcar que és un do de Déu, la relació de la pau amb la justícia que hem trobat en l'Antic Testament apareix també clarament en l'obra lucana.¹¹ De fet, la pau és expressió de la quinta essència del projecte de Déu per al seu poble. La pau va unida a successives bones noves, tal com les perceben els primers cristians en la seva història.

Quan Pere, amb motiu d'un fet molt significatiu per a les primeres comunitats —la incorporació dels gentils perquè formin part del poble de Déu—, vol justificar per què es va a fer aquest pas decisiu en la història de l'Església, comença el seu discurs citant Is 52,7 i Na 2,1:

Ara veig de veritat que Déu no fa distinció de persones, sinó que es complau en els qui creuen en ell i obren amb rectitud, de qualsevol nació que siguin. Ell va enviar la seva paraula als israelites, *anunciant la bona nova de la pau* que arriba per Jesucrist, el qual és Senyor de tots els homes (Ac 10,34b-36).

I Zacaries, pare de Joan Baptista, en començar el relat de Lluc, proclamarà que Déu es presenta en el món com a conseqüència de la seva misericòrdia, per dirigir els nostres passos pel camí de la pau (cf. Lc 1,76-79).

Aquesta Bona Notícia de la pau que Déu regala al món per mitjà de Jesús ressona específicament en el cant dels àngels, quan anuncien el naixement de Jesús als pastors: «Glòria a Déu a dalt del cel, i a la terra pau als homes que ell estima» (Lc 2,14).

És una pau que —tal com indiquen els àngels— brolla d'un do de Déu, que ve a alliberar la humanitat per mitjà del seu fill: «No tingueu por. Us anuncio una bona nova que portarà a tot el poble una gran alegria: avui, a la ciutat de David, us ha nascut un salvador, que és el Messies, el Senyor» (Lc 2,10b-11).

De manera sorprenent, per a la lògica d'aquest món, la promesa s'ha complert a través d'un nen indefens i pobre, que es manifesta embolcallat en bolquers i ajagut en una menjadora (cf. Lc 2,10-12). Un nen que, quan sigui adult (cf. Lc 2,34-35), morirà encarnant, assumint, el destí d'aquesta figura misteriosa que ja hem trobat en l'Antic Testament, el Servent del Senyor (cf. Is 52,13-53,12).

Cal que notem també que, en el context de Lluc, que mostra com el Nou Testament és la plenitud de l'Antic, la pau adquireix aquí una *dimensió universal* que superarà els

¹¹ Lluc és l'evangelista que més emprà el mot «pau» (*eirênê*), que es troba 92 vegades en el NT (en Mt 4 vegades, en Mc 1, en Jn 6 i en Lc 14).

límits estrets del poble d'Israel, tal com s'anirà veient al llarg de l'obra lucana (sobretot en el llibre dels Fets). I aquesta universalitat del projecte salvífic de Déu és un aspecte fonamental de la teologia de Pau. Déu ha volgut entrellçar els destins dels pobles —simbolitzats pel poble jueu i els pobles pagans— perquè es vegi que en el pla de Déu tots els pobles són germans (cf. Rm 11,32) i que les diferències entre els pobles les religions o els sexes mai no poden ser una causa que justifiqui l'enemistat o l'oposició entre aquests (cf. Ga 3,28). Al contrari. Si Déu va reconciliar gratuïtament el món amb ell, és perquè d'aquesta manera l'Església, representada per l'apòstol es convertís en el món en un instrument de reconciliació universal (cf. 2Co 5,17-21).

És una pau que, com en l'Antic Testament, brolla d'un do global de Déu, perquè la salvació del poble es realitza —i de manera radical— a través del perdó dels pecats (cf. Mt 1,21). En terminologia paulina, es tracta de la justificació prèvia i gratuïta dels qui formem part d'aquest món pecador. La pau doncs és obra de l'acció gratuïta de Déu per mitjà de l'amor sense límits —redemptor (cf. Rm 3,24)— del seu Fill en la creu (cf. Rm 3,21-26), que ens fa capaços de poder respondre, per la fe, a aquest amor gratuït, estimant els altres tal com ens estimem a nosaltres mateixos (cf. Rm 13,8-10). En la creu Déu reconciliava amb ell mateix el món (cf. 1Co 5,17-21). I si nosaltres

*En la creu Déu reconciliava
amb ell mateix el món.*

hem estat perdonats per l'amor gratuït de Déu, això comporta, tal com dirà Mateu, que també hem de ser capaços de perdonar, de reconciliar-nos amb els altres, donant-los una nova oportunitat de vida (cf. Mt 18,21-35).

És doncs des d'aquesta experiència del perdó gratuït des d'on les víctimes podran trobar la força per reconciliar-se fins i tot amb el botxí que els ha fet mal. No és pas una cosa fàcil, per això Jesús en el parenostre ens ensenya a pregar: «perdona les nostres ofenses, així com nosaltres perdonem els qui ens ofenen.» Cal que notem que aquí el Nou Testament parla de *perdó* i no d'*amnistia*. No es tracta simplement d'ignorar el que ha passat, ocultant la veritat, i d'atorgar un «perdó barat» que no intenti guarir l'arrel del mal que tant de mal fa en el món. La gràcia que Déu ens atorgà no fou pas una «gràcia barata» (D. Bonhoeffer), perquè si Jesús va haver de morir en una creu va ser pel fet que les persones matem i que ell va voler lliurar la seva vida a fi de superar amb el seu amor la dinàmica de l'odi que no permet que a la terra hi regni una pau autèntica. El perdó —que sols la víctima pot atorgar— implica, alhora, el penediment del botxí que ha pres consciència de la gravetat de les seves accions i que ha permès que Déu el reconciliï amb Ell i amb els altres. Per això, no pot pas ésser una realitat automàtica, de la mateixa manera que no és pas automàtica, segons sant Pau, la reconciliació del pecador amb Déu. Cal deixar-se reconciliar amb Déu, acceptant que ell realitzi en nosaltres la transformació radical de les nostres vides. Per això Pau, que és molt lúcid, no demana als cristians que visquin en pau amb tot el món, sinó que ho facin « fins on depengui de vosaltres» i que «vencin el mal amb el bé»:

No torneu a ningú mal per mal; mireu de fer el bé a tothom. Si és possible, i fins on depengui de vosaltres, estigueu en pau amb tothom. Estimats, no us prengueu la justícia per la vostra mà; deixeu que actuï el càstig de Déu, tal com diu l'Esriptura: *A mi em toca de passar comptes, jo donaré la paga*, diu el Senyor. Més aviat, *si el teu enemic té fam, dona-li menjar; si té set, dona-li beure: serà com si possis brases sobre el seu cap*. No et deixis vèncer pel mal; al contrari, venç el mal amb el bé (Rm 12,17-21).

Segons Pau, per tant, l'experiència de la justificació gratuïta per part de Déu és la que fa possible una vida cristiana plena, guiada per l'Esperit (cf. Rm 8), que és penyora d'allò que serà la vida plena amb Déu, tal com escriu Pau en Rm 5,1-2:

Ara, doncs, que som justos per la fe, estem en pau amb Déu gràcies a nostre Senyor Jesucrist. Per ell, en virtut de la fe, tenim entrada en aquesta gràcia que ja posseïm en ferm, i per ell hem rebut l'honor d'esperar la glòria de Déu.

Cal que prenguem consciència que aquesta acció pacificadora, prèvia i gratuïta, de Jesús és una realitat fonamental per comprendre la pau en el Nou Testament, perquè en el pla de Déu:

Ell és també el cap del cos, que és l'Església. Ell és l'origen, el primogènit dels qui retornen d'entre els morts, perquè ell ha de ser en tot el primer. Déu volgué que residís

en ell tota la plenitud. Déu volgué reconciliar-ho tot per ell i destinar-ho a ell, posant la pau en tot el que hi ha, tant a la terra com al cel, per la sang de la creu de Jesucrist (Col 1, 18-20).

Per això un deixeble de Pau proclamarà, amb gratitud, que Crist és la nostra pau:

Ell és la nostra pau. De dos pobles n'ha fet un de sol, destruint el mur que els separava i abolint amb el seu propi cos allò que els feia enemics: la Llei amb els seus manaments i preceptes. Així ha posat pau entre tots dos pobles i, en ell, n'ha creat un de sol, la nova humanitat. Ha fet morir en ell l'enemistat i, per la seva mort en creu, els ha reconciliat tots dos amb Déu i els ha unit en un sol cos. Ell ha vingut a anunciar la bona nova de la pau: la pau a vosaltres, que éreu lluny, i la pau als qui eren a prop.¹² Per ell, uns i altres, units en un sol Esperit, tenim accés al Pare (Ef 2,14-18).¹³

És en aquest context que podem comprendre millor les paraules que el seu deixeble posa en boca de Pau com a resum d'allò que l'apòstol es va proposar al llarg de la seva vida apostòlica i com a recomanació d'allò que els cristians han de fer en la seva vida i en el seu món, com a resposta a l'amor infinit i gratuït de Jesús:

Estiguen a punt, doncs! Poseu-vos el cinturó de la veritat, revestiu-vos amb la cuirassa de la justícia, estiguen ben calçats, a punt per a anunciar l'evangelí de la pau. Poseu-vos sobretot l'escut¹⁴ de la fe, capaç d'apagar tots els dards encesos del Maligne. Preneu el casc de la salvació, i l'espasa de l'Esperit, que és la paraula de Déu. Pregueu en tota ocasió, moguts per l'Esperit, amb oracions i súpliques; en les vetlles dediqueu-vos a intercedir amb constància a favor de tot el poble sant i a favor meu, perquè Déu em posi als llavis paraules valentes per a fer conèixer el misteri de l'evangelí, del qual sóc un ambaixador encadenat. Pregueu perquè en parli amb valentia, tal com és la meva obligació (Ef 6,14-20).

Ara podem comprendre millor per què el Nou Testament insisteix en el fet que la pau és un do de Déu per mitjà de Jesucrist.

2.2. Jesucrist, el «príncep de la pau»

Tal com ja hem dit a propòsit de l'Antic Testament, el Nou Testament confirma que Jesús no salvarà el seu poble amb el poder de les armes o amb manifestacions triomfalistes, sinó des de l'aparent debilitat del seu amor que el portarà a morir, per amor, en un creu. Aquesta aparent debilitat, aquesta manera senzilla i pacífica de presentar-se el

¹² Cita Is 57,19.

¹³ Sobre el concepte de pau en la Carta als Efesis podeu veure V. SISACK, «Él es nuestra paz (Ef 2, 14)», *Revista Bíblica* 64 (2002) 205-215, que cita, entre altres, A. GONZÁLEZ LAMADRID, «'Ipse est pax nostra'. Estudio exegético-teológico de Ef 2,14-18», *Estudios Bíblicos* 28 (1969) 209-262; 29 (1970) 101-136; 227-266.

¹⁴ Cf. Is 11,5; 59,17; Sv 5,18.

messies en el món, és simbolitzada per Lluc en les narracions de la infància, quan posa com a signe per reconèixer el messies que els pastors el trobaran «faixat amb bolquers i posat en una menjadora» (Lc 2,12). Per al tercer evangelista (cf. Lc 1,78-79), Jesús és la concreció plàstica de les entranyes misericordioses del nostre Déu que visita el seu poble a fi que puguem dirigir els nostres passos pel camí de la pau, tal com proclama amb gratitud Zacaries quan s'assabenta del naixement del seu fill Joan Baptista. Una pau que omple de goig Simeó quan té el goig de poder agafar l'infant Jesús a coll (cf. Lc 2,29-32).

D'altra banda, crida també l'atenció el fet que els destinataris d'aquesta revelació, d'aquesta bona nova, no siguin els reis, ni els sacerdots, ni els rics d'aquest món, sinó

Els meus ulls han vist el Salvador.

uns pastors pobres i senzills, gent marginada en el seu món (cf. Lc 2,8ss). De fet, en l'Evangeli, els pobres i els senzills són els destinataris privilegiats de la bona nova (cf. Mt 11,25-30 i Lc 10,21-22; també 1Co 1,26-31).

Es tracta, doncs, d'una pau que brolla d'un do de Déu als homes que, enemistats amb Déu i entre ells, eren incapaços de construir la pau. Això és el que comprèn molt bé Pau. Per a ell, la pau —i cal que hi insistim perquè no caiguem en el fariseisme que denuncia Lc 18,9-14— brolla de la justificació gratuïta per part de Déu dels éssers humans (cf. Rm 1,16-17). És Déu, Pare misericordiós (cf. Lc 15,11-32) qui en la mort de Jesús en creu reconciliava el món amb ell mateix (cf. 2Co 5,17-21) i revelava el seu amor gratuït, que ens permet que siguem constructors de pau.

Es tracta d'una pau que, per a Lluç, en les narracions al voltant del naixement de Jesús, és com l'expressió concreta de les promeses que Déu va fer al seu poble en l'Antic Testament. És, doncs, el gran do de Déu a la humanitat, el bé suprem que aquesta tant anhela, ja que la pau a la terra, que proclamen els àngels, és conseqüència de l'amor que Déu té a la humanitat (cf. Lc 2,14).

Però és una pau que, en un món injust —com canta Maria—, comportarà un canvi radical de les estructures d'aquest món, atès que derrocarà els poderosos dels seus trons i exaltarà els humils (cf. Lc 1,51-53).

Pel fet que la pau és, per a Lluç, la plenitud dels béns messiànics, promesos ja per Déu en l'Antic Testament, quan Jesús es presenta per primera vegada parlant en la seva vida pública, ho fa de manera programàtica amb les paraules d'Is 61,1-2:

L'Esperit del Senyor reposa sobre meu, perquè ell m'ha ungit. M'ha enviat a portar la bona nova als pobres, a proclamar als captius la llibertat i als cecs el retorn de la llum, a posar en llibertat els oprimits, a proclamar l'any de gràcia del Senyor (Lc 4,18-19).

En aquesta línia alliberadora i de plenitud de vida, Jesús, com a enviat de Déu, atorga no sols la guarició, sinó també la seva pau a les dones que sofreixen i que se li apropen amb fe, perquè confien que els alliberarà dels seus mals. Per això, una vegada han experimentat la guarició, la salvació, Jesús les acomiada amb les paraules: «La teva fe t'ha salvat. Vés-te'n en pau» (Lc 7,50; 8,48).

Aquesta plenitud, do de Déu, que és pròpia de la pau segons el Nou Testament, és la que desitja el ressuscitat als seus deixebles, quan se'ls apareix ressuscitat (Lc 24, 36; Jn 20, 19.21.26). I és també la que fa que Pau, cap a la fi de la seva carta, desitgi a la comunitat de Roma: «Que el Déu de la pau sigui amb tots vosaltres. Amén» (Rm 15,33). És la pau, finalment, que els missioners cristians desitgen als llocs on volen anunciar l'evangeli (cf. Mt 10,13 i Lc 10,5b-6).

Però precisament en aquests dos darrers textos es diu que la pau no és pas una realitat que s'aconsegueix automàticament. I això és així perquè la pau implica la justícia, i això no tothom està disposat a acceptar-ho.

2.3. *Una pau conflictiva*

No ens ha de sorprendre, doncs, en aquest context que, juntament amb aquests textos sobre la pau, en els evangelis hi trobem també altres textos que parlem d'una «proposta de pau que pot resultar conflictiva». Al cap i a la fi, el model de la persona que treballa per la pau en el Nou Testament és Jesús, i ell va morir clavat en una creu, acusat de blasfem i de terrorista pels poders egoistes, injustos del seu món. Trobem que en moltes de les seves paràboles hi apareixen uns valors que són clarament contraculturals, tant en el seu món com en el nostre. A tall d'exemple vull esmentar sols tres paràboles que mostren valors alternatius per a un nou ordre mundial: em refereixo a la paràbola del rei que perdona un deute enorme a un servent que no té entranyes (cf. Mt 18,21-35), a la dels obrers de la vinya que reben el mateix salari tant si han treballat molt o poc (cf. Mt 20,1-16) i a la del pare del fill pròdig que tracta el seu fill amb una gran generositat que trenca els models de la manera de reaccionar del nostre món quan ens han tractat malament (cf. Lc 15,11-32). Es tracta doncs d'un Jesús que, quan convida a seguir-lo, adverteix amb lucidesa els seus deixebles que aquest seguiment passarà per la creu, també per a ells (cf. Mc 8,34 i par.).

Per aquesta raó Lluç pot posar en boca de Jesús unes paraules que, fora d'aquest context, podrien resultar sorprenents:

¿Us penseu que he vingut a portar la pau a la terra? Us asseguro que no. He vingut a portar-hi divisió. D'ara endavant els cinc membres d'una família estaran dividits entre ells: tres contra dos i dos contra tres. Es dividiran el pare contra el fill, i el fill contra el pare; la mare contra la filla, i la filla contra la mare; la sogra contra la nora, i la nora contra la sogra» (Lc 12,51-53; cf. Mt 10,34-36).

És obvi que en un món que era —i continua essent— pregonament injust, la predicació cristiana provocarà divisió, fins i tot dins de la família, perquè no tothom estarà disposat a acceptar el projecte de pau amb justícia que és inherent a la predicació i vida de Jesús. Per això seguidors de Jesús autèntics, com al començament els apòstols i tants màrtirs cristians (cf. Ap 6,9-11) i en els nostres temps persones com ara monsenyor Romero, van segellar amb la seva sang martirial la seva fidelitat a l'Anyell degollat (cf. Ap 5,6).

Tal com indica Jesús, segons Mt 11,12-13: «Des de Joan Baptista fins ara, el Regne del cel sofreix violència, i gent violenta se'n vol apoderar. Tots els profetes i la Llei han profetitzat fins que ha arribat Joan.» I aquesta va ser la sort de tots aquests profetes en un món injust (cf. Mc 12,1-12).

Per això Jesús insisteix, segons Jn 14,27 (cf. 16,33), que la pau que ell donarà és una pau que el món no pot donar. Però ell sí que ens la pot i ens la vol donar, si ens obrim al seu Esperit que ens farà capaços de complir el testament de Jesús:

Us dono un manament nou: que us estimeu els uns als altres tal com jo us he estimat. Així, doncs, estimeu-vos els uns als altres. Tothom coneixerà que sou deixebles meus per l'amor que us tindreu entre vosaltres (Jn 13,34-35).

Aquests textos no ens haurien de sorprendre, especialment si els llegim a la llum del concepte i promesa de pau de l'Antic Testament, ja que aquesta és la pau que Jesús ve a realitzar en plenitud. La pau, tal com hem vist, no és simplement absència de guerra, de conflictes o una harmonia total. La pau és, més aviat, plenitud de béns, felicitat pregona. I això no sols per a unes minories privilegiades, sinó per a tota la humanitat, objecte de l'amor gratuït de Déu. En aquest sentit, mentre no hi hagi justícia, no es pot parlar de pau evangèlica. Jesús no pretén una harmonia enganyosa, que amagui els sofriments de les majories empobrides, marginades, excloses d'una globalització que en lloc d'eradicar la pobresa (cf. Dt 15,4), d'acord amb el projecte de Déu de l'Antic Testament (cf. Dt 15; Lv 25), provoca més aviat l'augment de la pobresa i de l'exclusió.

En un món injust —com ho era el de Jesús i com continua essent-ho el nostre— proclamar que amb Jesús s'ha apropiat, es va fent present el Regne de Déu (cf. Mc 1,14-15), ha de ser com a mínim conflictiu per a aquells poders adoradors en el fons dels ídols, que viuen de l'explotació cruel dels altres.

Per això la *pau*, a més d'ésser un do, és un *desafiament*: aconseguir que totes les persones, tots els pobles de la terra, puguin viure en pau amb justícia i gaudir almenys d'allò mínim per poder fer una vida digna i feliç, dins d'allò que en aquest món és possible. Un desafiament que forma part de la vocació més pregona de l'Església, si vol ser fidel a Jesús i seguir-lo en el seu projecte de vida.

Per això Lluç, que és conscient que la injustícia que regna en aquest món és el gran obstacle per la pau que va venir a portar-nos Jesús, no es cansa de mostrar com el profeta Jesús insisteix a denunciar els rics que viuen aferrats als seus diners i no volen compartir-lo amb els més pobres (cf. Lc 24-26; 12,13-21.33-34; 14,28-33; 16,9-15.19-31; 18,18-27). Per a Lluç el model de ric que obté la salvació és Zaqueu perquè retorna amb escriu allò que ha pres injustament als altres i dóna la meitat dels seus béns als pobres (cf. Lc 19,1-10).

Un desafiament, no obstant això, que no és pas fàcil en un món marcat per una cultura egoista i insolidària que ha creat una globalització que exclou les majories empobrides d'aquest món. Ni tan sols a la comunitat cristiana li resulta fàcil viure aquesta pau, amb tot el que comporta. Per això l'autor de la Carta als Efesis, recordant que els cristians som membres del cos de Crist (cf. Ef 4,4-7) i la vocació cristiana que ens impulsa a suportar-nos amb amor (cf. Ef 4,1-2), exhorta els seus cristians a «procurar de conservar la unitat de l'Esperit amb el lligam de la pau» (Ef 4,3).

I, alhora, *la pau és una esperança*, esperança que el mal, la injustícia que es contraposa a una pau veritable serà vençuda. És el que espera Pau quan escriu als Romans: «el Déu de la pau esclafarà ben aviat Satanàs sota els vostres peus!» (Rm 16,20), ja que

sols en el cel nou i en la terra nova, que arribaran (cf. Ap 21), es realitzarà aquesta pau plena, sense plors, ni dol, ni dolor, perquè el primer món ja haurà passat i Déu ho serà tot en tots (cf. 1Co 15,20-28).

3. Conclusió: la pau com a tasca cristiana

Després del que acabem de veure, podem comprendre millor el sentit de la benaurança de Mateu: «Feliços els qui treballen per la pau: Déu els anomenarà fills seus!» (Mt 5,9).

Al llarg del nostre recorregut hem vist, gràcies a les aportacions de l'Antic Testament, que és el marc natural del Nou, que la pau, tal com l'entén el Nou Testament, és molt més que una simple «absència de guerra». És la plenitud dels béns que l'ésser humà anhela. Per això, il·luminats per aquesta llum, hem vist amb més claredat, que la pau autèntica no és pas la dels cementiris, sinó que és inseparable de la justícia que fa possible que totes les persones humanes puguin tenir una vida digna.

Hem vist, també, que la pau és, abans de tot, en un món marcat per la injustícia, un do de Déu que s'ha de demanar, perquè supera tot coneixement (cf. Fl 4,6-7). Sols quan la pau de Crist regna en els cors dels creients —tal com desitja l'autor de la Carta als Colossencs (cf. Col 3,15)—, es converteix en un do dinàmic que dona vida a tota la vida del cristià i l'allibera a fi que pugui ésser instrument de reconciliació en el món. Encara més: arriba fins i tot a capacitar-lo per estimar els enemics, mostrant-los d'aquesta manera que són perfectes com el seu Pare del cel (cf. Mt 5,43-48).

Hem de notar, doncs, que construir la pau implica generositat pròpia i un treball molt actiu, com ho va ser el de Jesús, a favor de la justícia. Perquè hi pugui haver pau autèntica, reconciliació entre els grups enfrontats, no s'han d'ocultar els conflictes o bé ignorar les injustícies i oblidar-les. Al contrari. El perdó passa per la recuperació de la memòria històrica a fi d'evitar que en el futur injustícies semblants, que impedeixen la pau autèntica, es puguin tornar a produir. Per això els cristians no es van cansar de recordar la creu, juntament amb la resurrecció. La creu recordava que gràcies al poder de Déu els botxins no havien triomfat sobre la Víctima, sinó al contrari (cf. Jn 3,24; 8,28; 12,32-33).

Monsenyor Romero, que predicava amb sintonia amb la Paraula de Déu insisteix també en aquest aspecte:

Hermanos, si de veras lo somos: ¡hermanos!, trabajemos por construir un amor y una paz -pero no una paz y un amor superficiales, de sentimientos, de apariencias-, sino un amor y una paz que tiene sus raíces profundas en la justicia. Sin justicia no hay amor verdadero, sin justicia no hay la verdadera paz. He aquí, pues, que si queremos seguir la vertiente del bien que nos hace solidarios con Cristo, tratemos de matar en el corazón los malos instintos que llevan a estas violencias y a estos crímenes y

tratemos de sembrar en nuestro propio corazón, y en el corazón de todos aquellos con quienes compartimos la vida, el amor, la paz, pero una paz y un amor en la base de la justicia.¹⁵

Però treballar per la pau passa també per la capacitat de perdonar, de reconciliar-se amb el germà, si aquest vol ser reconciliat. Encara més —tal com indica Pau en 2Co 5,17-21—, el fet d'haver rebut gratuïtament la reconciliació converteix l'apòstol —i, en cert sentit, tot creient— en ministre de la reconciliació, primer amb Déu i després amb els altres.

També hem vist —i la Carta de Jaume ho confirma— que en el Nou Testament es tracta d'una pau que, encara que brolli de l'amor i de la misericòrdia, va conjuntament amb la justícia perquè pugui merèixer realment el nom de pau. Són l'odi, l'enveja i la injustícia les causes de la violència i la manca de pau autèntica:

Perquè on hi ha gelosies i rivalitats hi ha desordre i tota mena de males accions. En canvi, la saviesa que ve de dalt, primer de tot és pura; després, pacífica, amable, dòcil, plena de misericòrdia i de bons fruits, sense parcialitat ni hipocresia. El fruit de la justícia neix de la llavor que han sembrat en esperit de pau els qui treballen per la pau (Jm 3,16-18).

En el capvespre de la vida, sant Joan de la Creu, deia que ens examinaran d'amor. Jo gosaria actualitzar aquesta afirmació, seguint el que ens indica la paràbola del judici final de l'Evangelí segons Mateu (cf. 25,31-46), dient: «ens examinaran de l'amor al pobre», perquè, com va observar molt bé monsenyor Romero, la glòria de Déu és que el pobre visqui, és a dir, que pugui viure una vida digna i justa. I mentre tolerem el flagell de la pobresa, que margina les majories empobrides del nostre món, i la injustícia, que provoca tantes víctimes, no hi podrà haver mai pau en el món. I com a Església no haurem estat fidels a l'encàrrec que ens féu Jesús de ser «sal de la terra i llum del món» (cf. Mt 5,13-16).

Tal com hem vist amb l'ajuda de l'Antic i del Nou Testament, sols si —com l'església d'Amèrica llatina— som instrument de justícia en un món tan ple de pobresa i de marginació, regnarà una pau autèntica en el nostre món. Si ho aconseguim, si posem signes autèntics del Regne de Déu enmig del nostre món injust, Crist serà realment «la nostra pau» (cf. Ef 2,14), i l'Església haurà estat fidel a la missió que Crist li va confiar de cara al món.

Em permetreu que acabi amb una poesia d'un gran cristià, un gran seguidor de Jesús, un enamorat de Crist que, a més d'haver optat pels pobres, té el do de ser poeta:

¹⁵ Homília exequial per Raúl Molina Cañas, 14 de novembre de 1977, publicada en: *Homilias Monseñor Óscar A. Romero*, San Salvador: UCA editores 2005, vol. I, p. 465.

DANOS TU PAZ

Danos, Señor, aquella Paz extraña
que brota en plena lucha
como una flor de fuego;
que rompe en plena noche
como un canto escondido
que llega en plena muerte
como el beso esperado.
Danos la Paz de los que andan siempre,
desnudos de ventajas,
vestidos por el viento de una esperanza núbil.
Aquella Paz del pobre
que ha vencido el miedo.
Aquella paz del libre
que se aferra a la vida.
La Paz que se comparte
en igualdad fraterna
como el agua y la Hostia.

PERE CASALDÀLIGA

XLV Jornades de Biblistes de Catalunya

L'Associació Bíblica de Catalunya ha celebrat les XLV Jornades de Biblistes a Vilafranca del Penedès, del dia 2 al 4 de gener. Va fer un temps certament suau, no va fer gens de fred, fet no gaire normal per aquelles dates i molt lluny de la neu que havíem trepitjat alguna vegada per indrets de la Catalunya més interior. A la Casa d'Espiritualitat Mare Ràfols ens vam trobar al voltant de cinquanta persones, totes convocades prèviament pel nostre eficaç secretari, Agustí Borrell, que no va escatimar esforços a l'hora d'enviar correus electrònics i mapes virtuals perquè arribéssim al lloc i a l'hora.

El tema central d'aquestes jornades ja ser «La violència en la Bíblia» que vam tractar des de diferents vessants: des de l'Antic Testament, la literatura intertestamentària, el Nou Testament, el món grecoromà i la patristica.

Ponències i assemblees

Dimarts vam començar per l'Antic Testament, que aquest any es va emportar la majoria de les ponències. Va prendre la paraula en Joan Ramon Marín que es va centrar en Gn 9,1-7 per parlar del respecte a la vida de les persones, partint de la correspondència entre sang i vida.

Després d'un petit descans, acompanyat de pastes i cafè que ens van preparar les monges de la casa, va ser el torn d'en Matthew Leighton. Ens vam introduir en el món dels salms imprecatoris. En quin sentit podem pregar amb salms que diuen: «Feliç el qui et prendrà les criatures per esclafar-les a la roca»? La resposta no es fàcil i n'hi ha de diverses. En Matthew va proposar que s'havien de llegir des de l'Aliança que el Senyor havia fet amb el seu poble i en el context del dia del judici, en el qual el Senyor farà un judici just i repartirà justícia.

Tot seguit la Carmen Gorchs, una altra veu femenina en aquest món bíblic dominat en nombre pels homes –però cada vegada menys–, va presentar-nos les diferències que hi ha entre les guerres de Jahvè, que són d'ordre teològic i escatològic, i les guerres de religions, com les que trobem en els llibres dels Macabeus, on es demana l'ajuda de Déu abans d'entrar en guerra, no pas la seva participació.

*Teresa Solà
en un moment
de la seva conferència.
Al costat, l'inefable
Enric Cortès, biblista
i mestre de biblistes.*

A la tarda vam fer una petita incursió en la literatura jueva intertestamentària de la mà de l'Enric Cortès, que va parlar de la manera com les *Antiguitats Bíbliques* del Pseudo-Filó, els midraixim i els targums interpreten Nm 25,6ss: la violència del sacerdot Pinhàs, nét d'Aaron, contra els pecadors és avalada per Déu i el seu valor expiatori i d'intercessió.

Per la seva banda, la Teresa Solà exposà com el profeta Jeremies, mogut i forçat per Déu, denuncia la violència dels poderosos contra els febles i humils, i anuncia també els desastres per al país. Tanmateix, aquesta violència la patirà el profeta en la seva pell, fins arribar a sentir-se abandonat pel poble i pel mateix Déu. El profeta, sol i desolat, serà una referència cabdal en llibres com Daniel i Macabeus.

Per acabar el primer dia de treball, intens certament, i abans de celebrar l'Eucaristia, l'Andreu González va fer un repàs a l'evolució del nombre de socis, que aquest any ha patit una petita davallada, gens important, però que ens ha de posar en alerta. Ell mateix també ens va presentar el bon estat de l'economia de l'Associació i ens va anunciar que a partir d'aquest any deixaria de portar aquesta àrea, si bé continuaria col·laborant en altres àmbits de l'Associació. Per acabar la tarda vam ser testimonis de la presentació de l'ambiciós projecte del Museu Bíblic Tarraconense sobre la Bíblia i el naixement de la traducció catalana de la BCI. Pensem que per al setembre d'enguany s'inaugurarà aquesta exposició.

Havent sopat vam gaudir de la presència d'en Toni Matas (director de BCN Multimèdia) i d'en Picanyol (dibuixant), que van presentar el DVD per a infants *Descobrir la Bíblia: Nou Testament*. No ens haguéssim imaginat mai la quantitat d'esborranys que s'han de fer per tenir el dibuix definitiu d'un personatge: de Maria en vam veure

més de cent! I us imagineu com sona la BCI en un DVD d'infants? Sí, els personatges, quan parlen, fan servir el text de la BCI. La veritat és que és una joia de DVD, molt útil per a la catequesi d'infants.

L'endemà al matí va arribar des de les terres de Girona en Jaume Angelats per recordar-nos, amb una aproximació des del mètode historicocrític i de la psicoanàlisi, com Caïn (Gn 4,1-16) s'humanitza a través de la paraula, malgrat haver matat el seu germà Abel.

En segon lloc va parlar en Francesc Ramis que, de manera molt pedagògica, ens va mostrar com el profeta Isaïes diu que la violència s'acabarà quan Israel es converteixi i atregui totes les nacions a Sió per adorar el Senyor. Vam escoltar com el Senyor guareix sempre el poble enfonsat en la idolatria i la injustícia i com, de vegades, la violència i la guarició són dues cares de la mateixa moneda: Déu fereix per guarir.

A continuació, la Marisa Melero ens va recordar amb el relat del vot de Jeffè, cabdill d'Israel (Jt 11,29-40), que la Bíblia reflecteix la història de la humanitat, també parla d'una de les qüestions més doloroses de la nostra societat actual: la violència contra les dones.

Per acabar el matí, en Samuel Sais va fer una incursió en el món grecoromà, i va explicar la quantitat de guàrdies que hi havia a la ciutat de Roma del segle I aC fins al I dC i de totes les seves possibles funcions, entre les quals també hi havia la de ser agents antiavalots.

Entre l'Agustí Borrell, secretari de l'Associació Bíblica, i en Paco Ramis, en Jaume Angelats en un moment de la seva conferència.

El magnífic Agustí Borrell, savi i rialler, secretari de la nostra Associació Bíblica de Catalunya.

Tot just abans de dinar, l'Olga Nicolau, una altra veu que despunta en el món bíblic, ens va fer un tast de la seva tesina sobre els salms: *Realment Déu és bo amb Israel?* (Sl 73,1).

La tarda va estar dedicada al Nou Testament. Primer, vam veure com Jesús era lluny del pensament zelota. L'Armand Puig va dedicar una estona a mostrar-nos que Jesús en cap moment actua contra els romans, ni contra els soldats, ni contra els estrangers; que Jesús proclama tornar bé per mal, en lloc de la llei de talió, a estimar els enemics i que l'arrel de la violència és en el cor; per això irritar-se, insultar o maleir ja és condemnable.

I l'Agustí Borrell va enfocar la figura de Pau des de les persecucions: primer és el subjecte de la persecució als cristians, per acabar esdevenint l'objecte de la persecució dels jueus. Tot i que Pau demana no tornar mal per mal en les seves cartes, el cert és que trobem un llenguatge violent que no és fàcil d'explicar: «que se'ls doblegui per sempre l'esquena» (Rm 11,10), «maleeix qui no estima el Senyor» (1Co 16,22) i les referències a la violència escatològica («...els caurà al damunt la devastació...», 1Tè 5,1-3).

Després van arribar els moments de la revisió de l'estat de les publicacions habituals de la nostra Associació i dels seus membres. El *Butlletí, Llegir la Bíblia en Grup* —s'estan fent les darreres revisions de la carpeta de l'evangeli de Joan, preparant el material del llibre de l'Apocalipsi i que els socis van manifestar la necessitat de continuar publicant més títols d'aquesta col·lecció—; l'*Scripta Biblica*, de la qual l'Armand Puig va presentar el volum 7, titulat «Imatge de Déu» i el «Corpus Biblicum Catalanicum», el llibre d'aquesta col·lecció que està més avançat és *Lo Nou Testament* de Prat i Solà.

Alguns dels assistents a les Jornades escoltant una conferència.

Cal destacar també l'obra *Deuterocanonical and Cognate Literature. Year Book 2006*, que es va fer arran del congrés, celebrat a Barcelona l'estiu del 2005, sobre els llibres deuterocanònics i que conté aportacions d'en Frederic Raurell i de l'Agustí Borrell; la publicació de la tesi doctoral de la Begonya Palau, *Les aparicions del Jesús ressuscitat a les dones (Mt 28,8-10) i als Onze (Mt 28,16-20)*; el llibre –en preparació– d'en Jordi Sánchez-Bosch, *Efesis i Colossencs, dues cartes de Pau?*; i l'obra en dos volums d'en Francesc Ramis, *Comentari a Isaïes*.

A continuació vam fer la celebració comunitària de la Paraula i vam anar a sopar.

L'últim dia el va encetar en Jordi Cervera i la seva amiga fidel: la Carta als Hebreus. Amb un títol punyent: «Sense vessament de sang no hi ha perdó (He 9,22)» va començar a parlar sobre la relació entre sang i culte, el seu sentit religiós i del fet que el sacrifici de Jesús és superior als sacrificis que se celebraven en el temple.

L'última ponència de les jornades va anar a càrrec d'en Jaume Fontbona que ens va posar al corrent del pensament del bisbe Ireneu de Lió sobre la violència a la Bíblia. La violència és el diable, la injustícia. En canvi les accions de Déu en cap cas són violentes. Déu condueix els éssers humans a la comunió a través de la seva Paraula i del seu Esperit.

Abans d'acabar les jornades, l'Armand Puig va explicar que s'està fent la revisió del text de la BCI, sobretot dels Salms i dels evangelis. L'objectiu és poder tenir durant el

El DVD Descobrim la Bíblia: Nou Testament, presentat pel dibuixant Picanyol en les Jornades de l'Associació Bíblica de Catalunya d'enguany.

2007 l'edició definitiva de la BCI i la possible incorporació de la BCI a les versions litúrgiques, decisió que depèn de la Conferència Episcopal Tarraconense. Finalment, l'arquebisbe de Tarragona, Jaume Pujol, que va estar present en l'assemblea el darrer dia de les jornades, va expressar el seu agraïment a l'Associació, a tots els qui treballen per la difusió de la Bíblia i la disponibilitat de l'arxidiòcesi de Tarragona respecte a l'Associació.

Valoració de les jornades i comiat

Abans de l'acomiadament fraternal, vam fer l'avaluació de les jornades. Vam valorar, novament, i insistir en la necessitat de fer resums previs a les ponències per tal que als participants els sigui més fàcil prendre part en el temps de diàleg i en la conveniència de convidar ponents d'altres territoris. També vam renovar parcialment la junta de l'Associació, tal com indiquen els nostres estatuts. Tres membres finalitzaven el seu període de quatre anys, Josep M. Soteras, Enric Capó i Toni Pou. El resultat de les eleccions va ser que Enric Capó i Toni Pou van ser reelegits, i que Begonya Palau i Jaume Balateu entressin a formar part de la nova junta. A en Josep M. Soteras, li vam expressar el nostre profund agraïment per la seva dedicació durant tot aquest temps.

Finalment, vam decidir que el tema de l'any que ve seria «La veritat i la mentida», que serviria per completar la perspectiva sobre les qüestions morals iniciada en les jornades anteriors, i que celebrarem, si Déu vol, al mateix lloc, la Casa d'Espiritualitat Mare Ràfols, els dies 2-4 de gener de 2008, a les quals, ja ara, tots hi quedeu convidats.

Jaume Balateu

Begonya Palau, biblista

Pels volts de Nadal —devia ser el darrer dia de classe abans de les vacances— em va venir a trobar una periodista al meu despatx de la Facultat de Lletres de la Universitat de Girona. No sé qui li havia dit que jo li podia respondre algunes preguntes sobre els Reis Mags. Ella havia d'escriure un reportatge sobre aquest tema per al seu diari. La primera pregunta que em va fer consistia a aclarir si jo realment li podia dir coses sobre el seu tema. Jo li vaig dir que amb molt de gust li podria explicar el que diuen les Sagrades Escripures sobre el tema dels Mags que van a Betlem a prosternar-se davant del Messies acabat de néixer en la humilitat més absoluta, però que el folklore i els regals del món modern, hi tenien ben poca a cosa a veure. Tot seguit em va dir: «I vostè, què és?» La meva resposta va ser que jo era un biblista. La periodista em va demanar si li podia precisar què era un biblista, perquè no havia sentit mai aquesta paraula. Li vaig explicar que un biblista era una persona creient que es dedicava a l'estudi seriós i aprofundit de les Sagrades Escripures perquè per a nosaltres són la Paraula del Déu vivent.

Doncs la Begonya Palau és un model de biblista. La seva tesi doctoral, acabada de publicar per la Facultat de Teologia de Catalunya («Col·lectània Sant Pacià 84»), amb el títol de *Les aparicions de Jesús ressuscitat a les dones (Mt 28,8-10) i als Onze (Mt 28,16-20) com a textos complementaris* (Barcelona 2006, 330 p.) en dóna bona prova. El treball dirigit pel Dr. Agustí Borell i defensat a la Facultat de Teologia de Barcelona el mes d'octubre de 2005 és un llibre realment excel·lent. Penso que persones com la Begonya són motiu per donar glòria a Déu que ha volgut que en el cor de les nostres comunitats de seguidors i seguidors del Senyor Jesús ressuscitat continuïn sorgint persones joves entusiasmades pel poder de la Paraula i que han dedicat tota mena d'esforços a estudiar-la amb metodologia científica. L'estudi seriós de la Paraula sempre dóna fruit, com la paràbola del sembrador no para de recordar-nos.

La Begonya ha escollit un tema difícil: avui cal ser una persona jove i plena de coratge per gosar enfrontar-se amb l'Evangelí segons Mateu. Després del gran comentari d'U. Luz jo tenia la sensació que poques coses més es devien poder dir sobre aquest evangelí, i la Begonya les ha sabudes dir. Això per a mi té un gran mèrit. La Begonya demostra que l'Evangelí segons Mateu és una obra que sorgeix de la fe en el Senyor ressuscitat i que esdevé un gran camí per endinsar-nos en les rutes misterioses i insondables de la fe, que és vida amb el Senyor ressuscitat i present en l'existència de les dones i homes que hem tingut la sort de conèixer-lo i de viure d'Ell i de la seva Paraula.

Les dones en l'Evangelí segons Mateu són un model del perfecte creient: són les qui segueixen el Senyor des de Galilea. Les dones són les qui segueixen i serveixen; les qui passen pel camí de sofriment de la passió i mort de Jesús i les qui reben el primer anunci de la resurrecció del Senyor. Són elles les qui fan possible el retorn a escena dels deixebles que havien desaparegut precisament en el moment crucial de la detenció de Jesús per part de les autoritats i de la passió, mort i sepultura del Senyor.

La Begonya mostra en el seu magnífic estudi que les dones, que no reben el nom «oficial» de «deixebles», actuen com a veritables deixebles; amb això l'evangelista ens mostra que Déu fa la seva obra amb independència de les normes i de les categories humanes i que se serveix de les persones que en el seu temps tenien menys consideració social per donar a conèixer l'evangelí del Regne.

Podem donar a gràcies a Déu que ha donat a l'Església de Catalunya una persona com a Begonya, plena de joventut i d'entusiasme al servei de la seva Paraula i felicitar la Begonya Palau i el Seminari del Poble de Déu, institució a què pertany, per aquest estudi magnífic que acaba de publicar i que jo us recomano absolutament.

Joan Ferrer

El *Butlletí de l'Associació Bíblica de Catalunya* ja es pot consultar a la Biblioteca Digital de Catalunya

Això ha estat possible gràcies a una aportació que l'Associació Bíblica de Catalunya ha fet a la Biblioteca de la Universitat Rovira i Virgili.

A partir d'aquesta donació, s'ha fet un extracte dels continguts (sumaris) del *Butlletí*, des del número 1 fins al darrer número publicat.

La base de dades de sumaris electrònics inclou els articles de 13.166 títols de revistes que es reben a les biblioteques de les institucions que formen el catàleg bibliogràfic col·lectiu de les universitats públiques de Catalunya (CCUC) i altres institucions.

Aquesta eina permet recuperar els articles per diversos camps de cerca: títol de la revista, ISSN, matèria, autor/a i també pel títol de l'article. En aquests moments es poden consultar 8.856.868 d'articles. Cada títol té un enllaç amb el catàleg bibliogràfic col·lectiu de les universitats, cosa que ens permet localitzar la revista en el seu format imprès i saber on la podem trobar.

Els articles que ens interessin, un cop localitzats, es poden demanar al servei de préstec interbibliotecari i obtenció de documents que ofereixen aquestes institucions.

Per a obtenir més informació podeu consultar l'adreça electrònica següent: <http://www.urv.es/biblioteca/catalog/sumaris-e.html>

Formen part d'aquest projecte les institucions següents: Universitat de Barcelona (UB), Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), Universitat Politècnica de Catalunya (UPC), Universitat Pompeu Fabra (UPF), Universitat de Girona (UdG), Universitat de Lleida (UdL), Universitat Rovira i Virgili (URV), Universitat Oberta de Catalunya (UOC), Biblioteca de Catalunya (BC), Universitat Jaume I (UJI), Universitat de Vic (UVic), Escola Universitària del Maresme (EUM), Centre de Lectura de Reus (CLR), Institut Cartogràfic de Catalunya (ICC), Institut del Teatre (IT), Institut Català de Cooperació Iberoamericana (ICCI), Departament de Política Territorial i Obres Públiques (DPTOP).

Per consultar directament els sumaris aneu a: <http://sumaris.cbuc.es/>

Per a accedir directament als sumaris del *Butlletí de l'Associació Bíblica de Catalunya* consulteu la pàgina: <http://sumaris.cbuc.es/cgi/revista.cgi?issn=b117314860>

Maria Martí Baiget
maria.marti@urv.net
Bibliotecària-documentalista

La Paraula de Déu en la vida i en la missió de l'Església

El dia 8 d'octubre del 2006, el Papa Benet XVI anuncià que el proper Sínode Ordinari dels Bisbes estarà dedicat al tema de *“La Paraula de Déu en la vida i en la missió de l'Església”*. El Sínode tindrà lloc al Vaticà del 5 al 26 d'octubre del 2008.

Aquest anunci significa que el desig manifestat per la Federació Bíblica Catòlica (CBF) des de feia tant de temps, aviat serà realitat. Des de l'Assemblea Plenària de Bangalore (1984), la CBF havia expressat sovint aquest desig —que creia necessitat per a l'Església— de dedicar un Sínode a la Paraula de Déu. El congrés en ocasió del 40è aniversari de la *Dei Verbum* (*BULLETÍ 90, 91, 92, 93*), l'interès que desvetllà, la gran quantitat de reunions que possibilità i les diverses iniciatives que en fluïren han tingut un efecte catalitzador.

El paper que té o hauria de tenir la Paraula de Déu en tots els àmbits de la vida de l'Església cal que sigui tingut en consideració novament pels pastors de l'Església. En la vida i la feina de cada dia, és important combinar dos factors: el compromís individual i el treball competent de base i, també, l'interès, el suport i la pastoral bíblica competent des de dalt. Gràcies a l'estructura dels seus membres —entre els quals hi ha l'Associació Bíblica de Catalunya— i als esforços esmerçats per teixir una bona xarxa de treball, la CBF reuneix ambdós factors.

Sembla evident que el 12è Sínode Ordinari dels Bisbes sobre la Paraula de Déu ha de ser vist com una conseqüència lògica i teològica del Sínode anterior sobre l'Eucaristia. La igualtat, la inseparable unitat de la “taula de la Paraula” i la “taula de l'Eucaristia” que la *Dei Verbum* subratlla (“L'Església ha venerat sempre les divines Escriptures com també ha venerat el cos mateix del Senyor. Per això, especialment en la sagrada litúrgia, no deixa mai de prendre el pa de vida de la taula, de nodrir-se'n i de distribuir-lo als fidels, tant el pa de la paraula de Déu com el cos de Crist”, DV 21) s'expressa de forma concreta en aquest “projecte sinodal”. Per si mateixa, aquesta realitat teològica ofereix un primer repte i un objectiu per al sínode dels bisbes.

Us mantindrem informats d'aquest esdeveniment.

M. de l'Esperança Amill

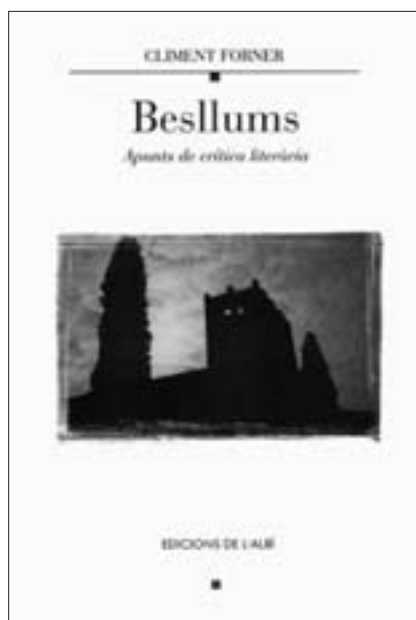
Climent Forner, lector de poesia

Mossèn Climent Forner és un jove poeta que aquest any farà 80 anys. Es troba en una forma esplèndida: la prova és que acaba de publicar *Besllums (Apunts de crítica literària)* a Edicions de L'Albí, una editorial prodigiosa dirigida per un home de cultura carismàtic, en Jaume Huch. És un bell volum, molt ben editat —com tota la feina que fa en Jaume Huch— de 237 pàgines. En aquests moments Mn. Climent, home que viu de manera molt singular del misteri de la Paraula, està preparant la seva obra completa, fet que constituirà un esdeveniment cultural de primer ordre per a la cultura catalana pel fet que Climent Forner és, al meu parer, el poeta català vivent més gran. Mentre esperem aquest gran volum, podem anar fent boca amb aquests apunts de crítica literària acabats d'aparèixer.

L'obra conté la versió revisada de diversos textos que l'autor ha anat escrivint en els darrers anys i que tracten de poesia catalana. *Besllums* són els apunts d'un gran poeta que llegeix altres poetes. El llibre es divideix en quatre seccions: «Sobre Jacint Verdaguer; sobre Vicent Garcia; després de Mn. Cinto; altres apunts».

Climent Forner és un capellà que manifesta una enorme sintonia amb l'obra de Verdaguer, un altre capellà que constitueix una de les deus més prodigioses de la llengua catalana de tots els temps. Per a mi les altres dues columnes que aguanten l'edifici de la nostra llengua són Ramon Llull, el pare de la llengua, i Josep Carner, escriptor prodigiós i providencial al servei del sistema normatiu establert per Pompeu Fabra i l'Institut d'Estudis Catalans.

Mn. Climent valora amb finor l'obra poètica de Mn. Cinto: «D'ençà d'ell, a casa nostra, tot verdaguereja com "s'enfarigolava / lo cim de la serra" quan Jesús se'n pujava al cel». Ens fa notar els sublims encerts —i també els llocs comuns intrascendents— de l'obra de Verdaguer. Mn. Climent ens fa observar una sèrie d'aspectes de gran interès per a nosaltres, que per damunt de tot som persones apassionades pel misteri d'amor que contenen les Sagrades Escripures. Diu Mn. Climent:

Quan diu: «Quedeu-se el calze d'or, / però deixeu-me l'arpa», no és pas que es resigni com si s'estimés més ser poeta que capellà, sinó que l'arpa, la tocarà encara, malgrat tot, «prostrat als peus de l'ara, / mentre begau lo Vi / de la sarment sagrada».

(...) La missa, aparentment tan pacífica, és l'acte més revolucionari de la història: el celebrar i proclamar la victòria esclatant del Crucificat damunt del pecat i de la mort capgira tot l'univers creat com recreant-lo i portant-lo a l'excelsitud. (...) Gràcies a ella vivim en comunió amb el Pare i amb els germans, i som capaços de compartir el pa amb l'afamat, de perdonar l'enemic, de lluitar per la justícia, no pas amb la violència de les armes sinó amb la força irresistible de l'amor.

En la lectura que Mn. Climent fa de Verdaguer i ha tota la passió d'un home enamorat de la Paraula i de la llengua catalana, com és el gran poeta, ara rector de Viver i Serrateix.

Llegir Climent Forner sempre és un plaer. Alguns dels textos recollits en *Besllums* són circumstancials, però això no és pas obstacle perquè sempre hi aflori la força i la passió que són el «foc colgat» de l'ànima del veritable poeta. Així en el discurs que Mn. Climent féu als participants d'un concurs literari del Berguedà digué «us vaig dir que us havíeu d'enamorar de la nostra llengua catalana com si es tractés d'una noia bellíssima, que ja ho és, i a tot esclat». Magnífic!

Cal felicitar Mn. Climent Forner per aquest nou llibre, fruit de la seva fecunda ploma, que sempre ens porta ressons d'aquella Paraula que ressonà a l'inici dels segles i que perdurarà fins a la fi de totes les coses.

Joan Ferrer

GREGORI DE NISSA, *La virginitat*. Introducció, text grec revisat, traducció i notes de Josep Vives (Fundació Bernat Metge – Escriptors Cristians 356), Barcelona: Fundació Bernat Metge 2006, 175 + 175 p. (text grec en paral·lel amb la versió catalana).

El P. Josep Vives, gran erudit, estudiós i traductor dels antics escriptors cristians, els Pares de l'Església, ens acaba d'oferir un llibre exquisit: l'edició del text grec i la traducció catalana d'una obra de gran bellesa, el tractat sobre *La virginitat* de Gregori de Nissa (Cesarea de Capadòcia ca. 334 – Nissa, Capadòcia, 394). Els Pares de l'Església són els continuadors naturals de la tradició literària que contenen els llibres de les Sagrades Escripures; per això, la lectura d'aquests autors té sempre un gran interès.

En aquest tractat, Gregori argumenta sobre un tema de pregona tradició bíblica: Jeremies, Jesús, Pau, per dir sols tres grans noms, eren cèlibes. És molt interessant destacar que Gregori, que fa una apologia de la virginitat, era un home casat. De fet, la clau de volta de la concepció cristiana de la virginitat és la que Gregori formula en l'encapçalament del capítol v del seu tractat: «És més important la impassibilitat de l'ànima que la puresa del cos.» Per a Gregori el valor de la virginitat no es troba principalment en la integritat física o biològica, sinó en la disposició de l'ànima. La victòria sobre les pulsions sexuals és considerada com un camí per vèncer qualsevol altra passió. Al capdavall

el fi de la virginitat és lliurar-se a la bellesa suprema, que és el misteri de Déu.

Vull felicitar el P. Josep Vives per aquest bell volum que ens permet el goig d'apropar-nos en un versió catalana bellíssima a una obra important de la tradició cristiana antiga.

JAMES D. G. DUNN, *Redescubrir a Jesús de Nazaret. Lo que la investigación sobre el Jesús histórico ha olvidado* (Biblioteca de Estudios Bíblicos Minor 10), Salamanca: Sígueme 2006, 109 p.

James D. G. Dunn és un dels investigadors més importants de la recerca contemporània sobre el Jesús històric. Aquest petit llibre ens endinsa en el context en què se situen les primeres aproximacions a la persona de Jesús, que amb els anys es concretaren en les narracions evangèliques. Dunn demostra de manera convincent que va ser la mateixa persona de Jesús, en vida de Jesús, el que va provocar el seguiment del mestre de Nazaret i la fe en la seva persona per part de moltes dones i homes. Aquest és el punt de partença indispensable de qualsevol investigació sobre Jesús i que les grans recerques que s'han produït al llarg del segle xx, sembla que han oblidat pel fet que han carregat tota la força de la recerca en el pregon impacte de la fe pasqual sobre els deixebles.

Redescubrir a Jesús de Nazaret és un llibre breu de gran interès perquè ens situa en uns punts de reflexió que les investigacions sobre Jesús no han tingut gaire en compte.

ÁNGEL APARICIO RODRÍGUEZ CMF, *Salmos 42-72 (Comentarios a la Nueva Biblia de Jerusalén 19B)*, Bilbao: Desclée De Brouwer 2006, 311 p.

El llibre dels Salmos és un veritable tresor de pregària, de literatura i de bellesa. Aquest segon volum del comentari al llibre dels Salmos d'Ángel Aparicio, claretià, professor de Sagrada Escripura a la Universitat Pontifícia de Salamanca se situa en la línia dels criteris d'aquesta col·lecció de comentaris a la Nueva Biblia de Jerusalén: introducció breu que situa cada llibre en el context bíblic i històric; text bíblic de la Nueva Biblia de Jerusalén; notes de crítica textual; comentari general de cada salm; comentari més detallat de cada secció; pregària final.

Penso que aquest volum, que comprèn el text i el comentari dels salms 42-72 és un instrument excel·lent d'aproximació a l'estudi i a la pregària dels Salmos.

SALOMON MALKA, *Emmanuel Lévinas. La vida y la buella*, Madrid: Editorial Trotta 2006, 278 p.

Emmanuel Lévinas ha estat un home de pensament que ha causat un pregon impacte en la filosofia europea d'aquest segle que acabem de deixar. Va néixer a Kaunas (Lituània) l'any 1906 i va morir a París l'any 1995. Lévinas ha estat un filòsof jueu creient, preocupat pel misteri de l'ètica i pel saber religiós contingut en la gran enciclopèdia del saber rabínic que és el Talmud. Penso que ha estat un encert la traducció castellana d'aquesta investigació sobre la vida i l'obra d'aquest

gran pensador i creient jueu. És un llibre ben escrit que ens obre molts d'horitzons a nosaltres que som cristianes i cristians apassionats pel misteri de Déu que s'ha donat a conèixer en la revelació a Israel.

El evangelio de Judas. Edición y comentario de Francisco García Bazán, Madrid: Editorial Trotta 2006, 66 p.

El famós *Evangelí de Judes* es va donar a conèixer públicament per primera vegada el mes d'abril de 2006. La notícia va córrer com si es tractés d'un regueró de pólvora i va arribar al mitjans de comunicació de masses amb notícies terriblement confuses. Molta gent va arribar a pensar que l'evangelí de veritat era aquest i que els quatre evangelis canònics del Nou Testament eren falsificacions fetes per l'Església. La ignorància en matèria religiosa no té límits i la confusió galopa a brida abatuda.

Aquesta versió castellana del professor argentí F. García Bazán permet fer-se una idea ben fonamentada científicament del que suposa el descobriment i publicació d'aquest llibre per a la història del cristianisme dels orígens: en realitat res que els estudiosos no sabessin. L'escrit anomenat *Evangelí de Judes* és un text gnòstic de finals del segle I —per mi posterior a tots els evangelis canònics— que respon a la formulació d'un mite no cristià a partir de la utilització dels personatges de la tradició evangèlica cristiana. Si algú té interès per aquest món, aquest llibret permet aproximar-nos-hi de manera seriosa.

XABIER PIKAZA, *Historia y futuro de los papas. Una roca sobre el caos*, Madrid: Editorial Trotta 2006, 274 p.

Xabier Pikaza ha estat durant molts anys catedràtic de teologia de la Universitat Pontifícia de Salamanca. Ha estat un pensador sempre interessant. Ara acaba de publicar un llibre ben documentat, amb una certa voluntat polèmica sobre la història de la institució del papat.

L'autor se situa en dos plans: el de la història i el de la prospecció. En la part del seu llibre dedicada a la història fa un plantejament diacrònic ben documentat, que comença pels orígens de la institució que es troben en el Nou Testament. En la segon part, Pikaza fa una proposta de futur que aposta per la refundació del papat des d'una perspectiva catòlica, en diàleg amb les altres institucions cristianes i atenta als problemes de la humanitat. És un llibre interessant i que convida a pensar.

J. H. LAENEN, *La mística judía. Una introducción*, Madrid: Editorial Trotta 2006, 324 p.

La càbala —concepte que vol dir «tradició»— exerceix sobre molta gent una mena de fascinació estranya. L'aparició de la mística jueva coincideix amb el període dels grans corrents teosòfics i gnòstics dels primers segles de l'era cristiana. El llibre de J. H. Laenen ens permet seguir de manera clara el desenvolupament històric d'aquest saber especulatiu sobre el misteri de la divinitat que s'endinsa en territoris que no pertanyen al món de la revelació continguda

en les Sagrades Escripures. Cal no oblidar que la càbala és un món d'especulació mística que va per camins ben diversos dels de la revelació. Penso que el llibre del professor Laenen és la millor introducció moderna a la mística jueva i ajuda a comprendre les grans línies de desenvolupament històric del fenomen cabalístic.

EVELYN UNDERHILL, *La mística. Estudio de la naturaleza y desarrollo de la conciencia espiritual*, Madrid: Editorial Trotta 2006, 594 p.

Evelyn Underhill (1875-1941) és un personatge de gran interès. Va rebre una educació privada molt selecta pròpia de senyorettes de la classe alta de l'Anglaterra victoriana. L'any 1907 es va convertir al misteri del cristianisme i des d'aleshores dedicà la seva vida a l'escriptura i al mestratge sobre la vida espiritual. *La mística* (l'edició original d'aquest llibre és de l'any 1911) és una obra absolutament clàssica en el pensament místic, que ara ha estat traduït per iniciativa del Centro Internacional de Estudios Místicos d'Àvila i publicat per la prestigiosa Editorial Trotta. L'edició que ara presento porta un pròleg ben interessant de Juan Martín Velasco.

La mística és un llibre dens, escrit per una persona de gran cultura i profunditat religioses, que a nosaltres, estudiosos apassionats de la Paraula de Déu ens pot ajudar, d'alguna manera, a comprendre amb més profunditat el misteri de Déu que es revela en la història i en la persona del Senyor Jesús de Natzaret.

GIORGIO AGAMBEN, *El tiempo que resta. Comentario a la carta a los Romanos*, Madrid: Editorial Trotta 2006, 183 p.

Agamben (Roma, 1942) és professor de filosofia en diverses universitats europees i autor d'una obra de caràcter filosòfic molt extensa i diversa. En aquest llibre l'autor s'endinsa en diversos fragments de la Carta als Romans de Pau i es planteja una pregunta ben interessant: és possible

una lectura laica i contemporània, de perspectiva fonamentalment política, del messianisme del gran Pau de Tars? Jo penso que Pau, l'home apassionat per Jesús, va més enllà de lectures polítiques intramundanes, però cal reconèixer que Agamben és un lector molt intel·ligent que sap dir coses ben interessants a partir d'una exegesi política d'alguns fragments de la Carta als Romans de Pau.

Joan Ferrer

BUTLLETÍ DE L'ASSOCIACIÓ BÍBLICA DE CATALUNYA. Núm. 95. Març del 2007

Direcció: JOAN FERRER, Apartat de Correus, 85 - 08397 Pineda de Mar. ESPERANÇA AMILL, Sant Antoni, 89 - 43800 Valls. *Adreça electrònica:* butlleti@abcat.org. *Secretaria:* Avinguda Diagonal, 424 - 08037 Barcelona. *Administració:* Pla de Palau, 2 - 43003 Tarragona. *Disseny de la coberta:* Narcís Comadira. *Composició:* Imatge-9, SL (Valls). *Impressió:* Gràfiques Moncunill, SL (Valls). DL: B-23633-1978

PORTAL

La Sagrada Escripura en la vida de l'Església

Agustí Cortés

Pàg. 1

ARTICLES

Esdres i Nehemies: la pregària humil i compromesa

Francesc Ramis

Pàg. 5

La pau en l'Evangelí

Xavier Alegre

Pàg. 19

INFORMACIONS

XLV Jornades de Biblistes de Catalunya

Begonya Palau, biblista

*El Butlletí de l'Associació Bíblica de Catalunya ja es pot consultar
a la Biblioteca Digital de Catalunya*

La Paraula de Déu en la vida i en la missió de l'Església

Climent Forner, lector de poesia

Pàg. 41

NOTÍCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Joan Ferrer

Pàg. 53

